

. احكام پسران

نویسنده : سید مهدی آیت اللهی

تذکر این کتاب توسط مؤسسه فرهنگی - اسلامی شبکه الامامین الحسنین علیهم السلام

بصورت الکترونیکی برای مخاطبین گرامی منتشر شده است.

لازم به ذکر است تصحیح اشتباهات تایپی احتمالی، روی این کتاب انجام گردیده

است.

سخنی با خواننده

بسم الله الرحمن الرحيم

نظر به این که مردان و زنان و پسران و دختران در بیشتر مسائل شرعی ، با هم مشترکند ولی در پاره ای از مسائل از هم جدا می باشند، و هر گروه برای خود احکام ویژه ای دارد ما بر آن شدیم که برای هر گروه بطور جداگانه احکامی را تهیه نماییم و سعی بر آن داشتیم مسائلی را مطرح کنیم که مورد اختلاف فقها و مراجع تقلید نباشد و هر کس از هر مجتهدی که تقلید می کند بتواند به مسائل عمل کند و گاهی که ناچار به ذکر مسأله مورد اختلاف شده ایم در پاورقی آورده ایم .

در پایان باید از برادر محترم و دانشمند، جناب آقای فلاح زاده که در تنظیم مسائل و مباحث کتاب ، همکاری نموده اند، تشکر نماییم .

با تقدیم احترام - قم سید مهدی آیت اللهی (دادور) 80/5/5

درس اول : شناخت احکام

ارزش انسان در این است که تلاش کند برنامه زندگی خود را بر اساس قوانین و مقررات اسلامی پایه گذاری نماید این مقررات عبارتند از:

1 - مبانی اعتقادی که شامل اصول دین است . این نوع چون مربوط به اساس دین است باید از روی دلیل باشد، هر چند که دلیل ساده باشد. در این صورت در مسائل اعتقادی و اصول دین ، جای تقلید نیست .

2 - احکام یا دستورات عملی که مربوط به فروع دین است . این نوع چون مربوط است به فروع دین و کارهایی که انسان باید انجام دهد مربوط می شود به احکام و دستورات دین که از طریق تقلید و پیروی از مجتهد و کارشناس متخصص صورت می گیرد.

3 - اخلاق که مربوط است به پرورش روح و سالم سازی روان و ایجاد صفات پسندیده در انسان .

مسائل اخلاقی گاهی بصورت اخلاق عملی و سیره و زندگی امامان و بزرگان مطرح می شود و گاهی به صورت اخلاق نظری است که از طریق آشنایی به احادیث و روایات بدست می آید.

باید توجه داشت که احکام اسلامی به دو دسته تقسیم می شود:

1- تکلیفی :

احکامی است که وظیفه انسان را نسبت به رفتار خود مشخص می کند مثل اینکه عملی واجب یا حرام یا مستحب یا مباح و یا مکروه است .

2- وضعی :

حکمی است که شرع غیر از آن پنج قسم در مورد عملی که انسان انجام داده و یا وضعی که پیش آمده ، آورده باشد.

واجب - کاری است که انجام آن لازم و ترک آن کیفر الهی دارد مثل نماز و روزه

حرام - کاری است که ترک آن لازم و انجام آن کیفر دارد مانند بد گویی و دروغ

مستحب - کاری است که انجام آن دارای ثواب است و ترک آن کیفری ندارد مثل نمازهای مستحبی .

مکروه - کاری است که ترک آن خوب و ثواب دارد و انجام آن کیفری به دنبال ندارد مثل خواندن نماز مستحبی در حال خستگی .

مباح - کاری که انجام آن مساوی است نه دارای کیفری است و نه ثواب و اجری دارد که بسیاری از کارهای روزمره انسان مثل آب آشامیدن - غذا خوردن از این نوع است .

انسان برای بدست آوردن احکام دینی می تواند یکی از این سه راه را انتخاب کند:

1 - اجتهاد 2 - احتیاط 3 - تقلید

اینک به توضیح هر یک می پردازیم :

1 - اجتهاد:

اجتهاد در لغت به معنی سعی و تلاش و در اصطلاح فقهی عبارت از بدست آوردن احکام از قرآن - سنت - عقل و اجماع است . سنت عبارت از مجموعه گفتار معصومین و رفتار آنان و تقریر و امضای ایشان و اجماع همان اتفاق فقهاست بر حکمی از احکام دینی .

2 - احتیاط:

عبارت است از عمل کردن به احکام ، به نحوی که انسان یقین کند به وظیفه اش عمل کرده است در اینصورت عمل به احتیاط برای کسانی است که موارد احتیاط را بشناسند و این خود، کار دشواری است .

3 - تقلید:

تقلید عبارت است از عمل شخص مکلف به دستورات مجتهد جامع الشرایط، بنابراین بر هر شخص مکلفی که مجتهد نیست و طریق احتیاط را نمی شناسد و یا می شناسد ولی نمی خواهد عمل کند، لازم است بخاطر صحیح بودن عبادتش ، به یکی از مجتهدین جامع الشرایط رجوع نموده و از او تقلید نماید.

می دانیم که تقلید یک مسأله فطری است و چیزی نیست که اسلام از خود برای ما آورده باشد بلکه هر کسی به حکم فطرت خداداد خویش ، در مسائلی که نمی داند و یا نیاز جسمی و یا روانی او می طلبد به متخصص فن مراجعه می کند تا مشکل او حل شود در این صورت بیمار به پزشک ، شاگرد به معلم و جاهل به مسائل شرعی ، به متخصص این فن که مجتهد جامع الشرایط است مراجعه می نماید.

تقلید بر دو نوع است :

1 - تقلید کورکورانه :

عبارت از کاری است که انسان بدون آگاهی و توجه به این که آیا این تقلید برایش سودمند است یا زیان آور، از دیگران الگو بگیرد و رفتار و گفتار دیگران را برای خود سرمشق قرار دهد.

2 - تقلید آگاهانه :

عبارت از این است که انسان در مسائلی که آگاهی ندارد و نمی فهمد، به متخصص فن مراجعه می کند و هر دستوری را که او صادر کند انجام می دهد و یکی از این موارد تقلید، پیروی مردم از مجتهد جامع شرایط است .

تعدد مراجع تقلید چرا؟

بعضی ها می پرسند که ما چون قرآن و مذهب و پیامبران یکی است باید مرجع تقلیدمان هم یکی باشد چرا باید در یک زمان چند مجتهد وجود داشته باشند و در زمانی که همه آنها در یک سطح علمی هستند شخص مختار است از هر کدام که می خواهد تقلید کند.

برای پاسخ باید توجه داشت که مکتب تشیع بر خلاف سایر فرق اسلامی برای علم ارزش قائل است و می گوید هر کسی که تحصیل دینی کند و به مرحله استنباط و استخراج احکام شرعی برسد خود مجتهد است و نباید از دیگری تقلید کند و دیگران می توانند از او تقلید کنند. حال اگر از میان ده نفر مجتهد جامع شرایط متساوی ، یکی را انتخاب کنیم و نه نفر دیگر را عقب بزنیم علم را محکوم کرده ایم ، و این کار برای مکتبی که خود را مترقی می داند درست نیست پس وجود تعدد مراجع و مقلدین ، خود شاهد زنده بر بها دادن به علم و دانش است در حالی که در سایر فرق اسلامی مانند اهل سنت هر فرقه و گروهی باید از اندیشه های فقهی رئیس و مؤسس آن پیروی کند.

شرایط مرجع تقلید:

شخصی که انسان او را بعنوان مرجع تقلید برمی‌گزیند باید دارای شرایط زیر باشد:

- 1 - عادل باشد، یعنی واجبات را انجام دهد و از گناهان دوری جوید.
- 2 - زنده باشد، بنابر این از مجتهد مرده نمی‌شود تقلید کرد ولی اگر در زمان حیات مجتهدی از او تقلید کرده وقتی که از دنیا رفت می‌تواند همچنان بر تقلید او باقی ماند.
- 3 - مرد باشد.
- 4 - بالغ باشد.
- 5 - شیعه دوازده امامی باشد.
- 6 - حلال زاده باشد.
- 7 - بعضی از فقهاء تقلید اعلم را بعنوان فتوا و بعضی را بصورت احتیاط واجب، بیان می‌کنند. البته تشخیص اعلم حتی میان اهل و دانش بسیار مشکل است و ممکن است یک مجتهد در قسمتی از مسائل فقهی مثل نماز مثلاً تبحر و تسلط بیشتری داشته باشد ولی مجتهد دیگر، در مبحث دیگری مثل طهارت و پاکیزگی تسلطش بیشتر باشد در این صورت اگر اعلامیت یک مجتهد از راه شناخت خود انسان یا توسط شهادت دو نفر عالم عادل یا از راه تاءبید گروهی از عالمان دین، که توان تشخیص اعلامیت را دارند، به دست بیاید باید همگی او را بعنوان مرجعیت عامه انتخاب کنند حتی اگر احتمال اعلامیت او را بدهند مقدم است.

پاسخ به چند سؤال :

س 1 - از چه راهی می توان فتوای مجتهد را بدست آورد؟

ج - فتوای مجتهد را از راههای ذیل می توان بدست آورد:

1 - انسان از خود مجتهد، مسأله را بشنود.

2 - از دو نفر عادل بشنود.

3 - از کسی که مورد اعتماد و اطمینان است بشنود.

4 - از رساله خود مجتهد فتوی را به دست بیاورد.

س 2 - آیا از مجتهدی که از دنیا رفته می توان تقلید کرد؟

ج - تقلید ابتدائی که انسان می خواهد تازه تقلید کند خیر ولی اگر مدتی از

مجتهدی تقلید کرده و به مسائل او عمل نموده و بعد از دنیا رفته می توان با

فتوای مجتهد جدید بر تقلید میت باقی ماند البته در صورتی که مجتهد جدید

بقاء بر تقلید میت را جایز بداند و چنانچه به مسائل جدیدی برخورد کند که در

رساله مجتهد قبلی نبوده باید به فتوای مجتهد جدید منتخبت خود، عمل نماید.

س 3 - نظر مجتهد بر چند نوع است ؟

ج - مجتهد به چند صورت ممکن است نظر بدهد:

1 - حکم کند فردا اول شوال و روز عید فطر است . که نوعا در اختیار

مجتهد حاکم و ولی فقیه است .

2 - فتوا دهد کاری واجب یا حرام یا مستحب یا مکروه یا مباح است مثلا

فتوا دهد در وقتی که انسان نماز واجب بعهده دارد نمی تواند روزه مستحبی

بگیرد.

3 - نظریه خود را به صورت احتیاط واجب بیان کند مثلا بگوید احتیاط

واجب است که تسبیحات اربعه را سه مرتبه بگوید که در این صورت مقلد یا به

همان احتیاط عمل می کند و یا به مجتهد دیگری مراجعه می نماید که یک بار
را کافی می داند.

4 - پس از فتوی یا پیش از آن احتیاط کند مثلاً بگوید: احتیاط، آن است که
نماز را دوباره بخواند، که این احتیاط مستحب است .

به پرسشهای زیر پاسخ دهید:

- 1 - چرا تقلید کنیم؟
- 2 - تقلید چند نوع است؟
- 3 - چرا در یک زمان چند مجتهد و مرجع تقلید وجود دارد؟
- 4 - در انتخاب مجتهد چند شرط وجود دارد؟
- 5 - مجتهد چند نظر دارد؟
- 6 - اعمال انسان به چند دسته تقسیم می شود؟

درس دوم : طهارت

همانطور که در درس گذشته گفتیم ، مجموعه برنامه های عملی در اسلام ، احکام است که از جمله احکام ، واجبات بوده و بخشی از واجبات ، نماز است که از بهترین عامل ارتباط با خداوند است و از مقدمات آن ، طهارت می باشد .
طهارت دارای دو شاخه است :

الف - طهارت باطنی که با وضو، غسل و تیمم بدست می آید و باید با قصد قربت انجام شود.

ب - طهارت ظاهری که عبارت است از طهارت بدن و لباس نمازگزاران که در آن قصد شرط نیست ، هر چند اگر قصد قربت کند اجر و ثواب دارد و باید توجه داشت که مسأله طهارت غیر از پاکیزگی و نظافت است و چه بسا که چیزی پاکیزه است ولی از نظر احکام ، نجس می باشد، مثل لباسی که آلوده به آب نجس باشد.

اینک به بحث پیرامون طهارت و نجاست می پردازیم :

طهارت و پاکیزگی در اسلام شرط اصلی نیایش با خداست . کسی که می خواهد نماز بخواند باید مقدمات آن را که طهارت بدن و لباس و سجده گاه است فراهم کند و اگر نجس باشد، آنها را طاهر نماید و لازم است که برای نمازش وضو بگیرد.

وضو:

نمازگزار قبل از انجام نماز باید وضو بگیرد و طهارت معنوی به دست آورد
آنگاه رو بسوی خالق یکتا کند و راز و نیاز نماید.
چنانکه نمازگزار غسل بر او لازم باشد باید غسل کند و اگر وضو و غسل ممکن نباشد باید بجای غسل و وضو تیمم نماید.

چگونگی وضو:

- 1 - صورت را از رستنگاه مو تا چانه می شوید.
- 2 - دست راست را از مرفق تا انتهای انگشتان می شوید.
- 3 - دست چپ را از مرفق تا انتهای انگشتان می شوید.
- 4 - با رطوبت دست راست جلوی سر را مسح می کند.
- 5 - با رطوبت آن ، از نوک انگشت تا برآمدگی پا مسح می نماید.
- 6 - با رطوبت دست چپ به همین صورت پای چپ را مسح می کند.

مسائل مسح :

- 1 - مسح لازم نیست به اندازه کف دست باشد بلکه به اندازه یک انگشت هم کافی است .
- 2 - اگر موهای اطراف سر در جلو سر جمع کرده باشند باید آنها را عقب زد و روی موی جلو سر مسح نمود.
- 3 - نباید دست را نگه بدارند و سر و پا را به آن مسح کنند.
- 4 - رطوبت دست باید بقدری باشد که روی سر و پا اثر بگذارد. چنانچه در تابستان آب دست سریع خشک شود، می توان از رطوبت صورت گرفت و مسح نمود.
- 5 - اگر جای مسح یا موی جلو سر تر باشد اگر رطوبت دست بیشتر از آن باشد می توان مسح کشید والا باید آن را خشک کرد.
- 6 - جای مسح نباید چیزی قرار بگیرد که مانع از رسیدن رطوبت به آن باشد مثل چسب و غیره .

7 - محل مسح باید پاک باشد و چنانچه نجس باشد باید قبل از مسح ، آن را طاهر کرد.

شرط وضو:

- 1 - باید آب وضو مطلق - مباح و پاک باشد
- 2 - ظرف آب از طلا و نقره و یا غصبی نباشد.
- 3 - وضو باید پشت سر هم انجام گیرد و نباید بین اعضاء فاصله انداخت که این را در اصطلاح موالات گویند و همینطور باید به ترتیب وضو گرفت ، یعنی اول صورت بعد دست راست و دست چپ بعد مسح سر، سپس مسح پاها.
- 4 - نباید آب برای شخص وضو گیرنده ضرر داشته باشد.
- 5 - وضو را باید بقصد قربت انجام داد نه برای ریا و خودنمایی .

احکام و شرائط وضو:

- 1 - وضو گرفتن از نهرهای بزرگ که نمی داند صاحب آن راضی است یا نه اشکال ندارد.
- 2 - اگر بر روی دست و صورت لکه های رنگ است چنانچه رنگ ، جرم داشته و پوست را پوشانده باشد باید پاک گردد ولی اگر تنها رنگ ، مانده و جرم نداشته باشد اشکال ندارد.
- 3 - در وضو نباید از دیگران کمک گرفت در این صورت اگر شخص دیگری بر دست و صورت انسان آب بریزد و یا مسح او را بکشد وضو باطل است . مگر آنکه خود، قدرت انجام این کار را نداشته باشد.
- 4 - اگر وقت نماز طوری تنگ باشد که اگر وضو بگیرد نماز، قضا می شود باید بجای وضو تیمم بگیرد.

وضوی جبیره :

پارچه یا باند و دوائی که بر زخم می گذارند جبیره نام دارد. اگر محل وضوی شخص در اثر زخم و یا شکستگی پیچیده باشند و آب برایش ضرر داشته باشد نباید آب بر روی آن که ضرر دارد بریزد بلکه باید با دست تر، بر آن بکشد که این وضو را وضوی جبیره ای می گویند.

اگر جای مسح، بخاطر زخم، باند پیچی شده باشد باید پارچه طاهری را بر روی آن بیندازند و روی آن را مسح نمایند و اگر باند طاهر باشد نیاز به انداختن پارچه را ندارد.

کارهای زیر نیاز به وضو دارد:

- 1 - برای خواندن نماز بجز نماز میت که وضو نمی خواهد.
- 2 - برای انجام طواف خانه خدا در عمره یا حج، خواه واجب باشد، یا مستحب.
- 3 - برای دست زدن به نوشته قرآن یا نام خداوند ولی دست زدن به ترجمه قرآن اشکالی ندارد.
- 4 - دست زدن به نامهای معصومین علیهم السلام (بنابر احتیاط واجب)

شک در وضو:

1 - اگر در بین نماز شک کند وضو گرفته یا نه نمازش باطل و باید وضو بگیرد ولی اگر بعد از نماز شک کند نمازش صحیح و برای نماز بعد وضو بگیرد.

2 - کسی که وضو گرفته و نمیداند وضویش باطل شده یا نه وضویش باقی است ولی کسی که می داند وضویش باطل شده و نمی داند وضو گرفته یا نه باید وضو بگیرد.

3 - کسی که وضو گرفته و حدثی از او سر زده مثلا ادرار کرده یا بادی از او خارج شده ولی نمی داند کدامیک جلوتر بوده اگر در بین نماز است باید نماز را بشکند و وضو بگیرد. ولی اگر بعد از نمازش باشد صحیح و برای نمازهای بعد باید وضو بگیرد.

چیزهایی که وضو را باطل می کند:

1 - ادرار 2 - مدفوع 3 - بادی که از انسان خارج می شود 4 - خوابیکه انسان چیزی نبیند و چیزی نشنود 5 - مستی و بیهوشی 6 - استحاضه در زنان 7 - جنابت .

تیمم :

در صورتیکه آب نباشد یا آنکه به عللی برای نمازگزار ضرر داشته باشد بجای وضو تیمم می گیرد. دستور تیمم بدل از وضو:

1 - : نیت ، 2 - زدن کف دو دست بر چیزی که تیمم بر آن صحیح است ، مانند خاک یا شن یا سنگ تمیز و پاک .

3 - کشیدن تمام کف هر دو دست به تمام پیشانی و دو طرف آن از جایی که موی سر می روید تا ابروها و بالای بینی و احتیاطا باید، روی ابروها هم کشیده شود.

4 - کشیدن تمام کف دست چپ به تمام پشت دست راست .

5 - کشیدن تمام کف دست راست بر تمام پشت دست چپ .

مواردی که باید تیمم کرد:

در این موارد بجای وضو و غسل باید تیمم کرد:

1 - تهیه آب بقدر وضو یا غسل ممکن نباشد.

2 - اگر از استعمال آب بر بدن خود بترسد به اینکه بیماری در او پیدا شود.

3 - جائیکه بترسد اگر آب را بمصرف وضو برساند خودش یا دیگران از

تشنگی بمیرد.

4 - کسیکه بدن یا لباسش نجس است و آب بمقدار طاهر کردن داشته باشد.

5 - هر گاه وقت بقدری تنگ باشد که اگر وضو یا غسل کند نمازش قضا

می شود.

به پرسشهای زیر پاسخ دهید:

- 1 - اعمال وضو چیست ؟
- 2 - مقدار واجب مسح سر و پا چه مقدار است ؟
- 3 - کسی که خودش نمی تواند وضو بگیرد چکار کند؟
- 4 - موالات در وضو چیست ؟ آن را بیان کنید.
- 5 - اگر محل جبیره نجس باشد تکلیف چیست ؟
- 6 - در چه مواردی باید وضوی جبیره گرفت ؟
- 7 - در چه مواردی باید تیمم کرد؟

درس سوم : غسل

غسل عبارت از شستشوی بدن به گونه ای است که خداوند خواسته است در موقعی که انسان جنب شده و منی از او خارج شده یا با همسر خود همخوابگی کرده باشد یا زن و دختر از خون حیض پاک شده باشند باید غسل کنند.

غسل به دو صورت انجام می گیرد:

1 - غسل ترتیبی :

پس از پاک کردن هر قسمت از بدن و نیت ، سر و صورت خود را می شوید، سپس سمت راست بدن و بعد سمت چپ را می شوید، در غسل ترتیبی لازم نیست قبل از غسل ، بدن کاملاً طاهر باشد بلکه شخص می تواند هر قسمتی را که می خواهد به نیت غسل بشوید طاهر کند.

2 - غسل ارتماسی :

در غسل ارتماسی باید بدن کاملاً طاهر کرد سپس نیت نمود و یکباره به زیر آب فرو رفت ، در غسل چه واجب و چه مستحب باید نیت واجب یا مستحب را انجام دهد.

غسلها

بعضی از غسلها گاهی مشترک بین زن و مرد است مثل غسل جنابت یا غسل میت یا غسل مس میت و بعضی از آنها اختصاصات زنان است مثل غسل حیض یا استحاضه یا نفاس که توضیحات هر یک خواهد آمد.

الف - غسل جنابت

که بخاطر خارج شدن منی و یا بخاطر همخوابگی و آمیزش پدید می آید. شخصی که منی از او خارج شده و جنب است مستحب است که قبل از غسل ، بول و ادرار کند، زیرا اگر ترک کند و بعد از غسل رطوبتی از او خارج شود و نداند منی است یا نه ، حکم منی را دارد و باز باید غسل کند.

مسائلی پیرامون غسل :

مسئله - آبی که گاهی اوقات از انسان خارج می شود و صفات منی را ندارد پاک می باشد و لازم نیست انسان غسل کند.

مسئله - کسی که جنب می شود و غسل می کند برای خواندن نماز لازم نیست وضو بگیرد بلکه با همان غسل ، نماز می خواند ولی اگر شخص بعد از غسل ادرار کند و یا کار دیگری را که وضو را باطل می کند از او سر بزند باید برای خود، وضو بگیرد.

مسئله - در غسل ترتیبی اگر کسی در موقع شستن بدن ، شک کند که آیا قسمت قبلی را شسته یا نه باید بشوید ولی اگر بعد از تمام شدن غسل شک کند غسلش درست است و لازم به شستن دوباره نیست .

مسئله - کسی که چند غسل بر او واجب می باشد می تواند با یک غسل همه آنها را انجام دهد.

مسئله - در غسل ترتیبی لازم نیست داخل بینی و یا داخل گوش را بشوید
زیرا آنها باطن هستند و شستن باطن لازم نیست .

کارهایی که بر جنب حرام است :

1 - زدن دست به کلمات قرآن

2 - رفتن به مسجد الحرام و مسجد پیامبر ﷺ حتی به صورت عبور و

گذرا

3 - توقف در مساجد ولی به صورت عبور اشکال ندارد.

4 - گذاشتن چیزی در مسجد

5 - خواندن سوره هایی که سجده واجب دارد که چهار سوره است (الم

تنزیل - حم سجده - النجم - اقرء)

مسئله - جایی را که در ادارات و مدارس برای خواندن نماز قرار داده اند

حکم مسجد را ندارد.

مسئله - تمام شرطهایی که برای وضو گفتیم برای غسل هم لازم است جز

اینکه موالات و پشت سر هم لازم نیست .

ب - غسل مس میت ،

یعنی اگر کسی پس از سرد شدن میت و قبل از غسل دادن او، به بدنش

دست بزند باید غسل کند.

غسل مس میت مثل غسل جنابت انجام می شود ولی با آن نمی توان نماز

خواند و باید وضو گرفت .

ج - غسل میت ،

مسلمانی که از دنیا می رود بر همه واجب است که او را غسل داده و کفن کنند و بر او نماز بخوانند و سپس دفنش کنند چنانچه کسی اقدام به این کار کرد از دیگران ساقط می شود.

چگونگی غسل :

واجب است که میت را سه غسل بدهند:

1 - با آبی که مخلوط با سدر باشد.

2 - با آبی که با کافور مخلوط باشد.

3 - با آب خالص

غسل میت مانند غسل جنابت است و بهتر است که بصورت ترتیبی انجام دهند.

چند مسأله :

1 - دست زدن به مرده ای که تمام بدنش سرد نشده است موجب غسل نمی شود.

2 - شهدای جبهه جنگ ، که در همان میدان نبرد جان دهند، غسل و کفن ندارند و باید با همان لباس که بر تن دارند دفن شوند.

3 - دست زدن به بدن شهید در جبهه غسل مس میت ندارد

به پرسشهای زیر پاسخ دهید:

- 1 - غسل چند نوع است ؟
- 2 - غسل جنابت در چه موقعی واجب می شود؟
- 3 - آیا لازم است بعد از غسل جنابت برای نماز وضو گرفت ؟
- 4 - آیا دست زدن به بدن مرده ای که سرد نشده غسل دارد؟
- 5 - آیا دست زدن به بدن شهید در جبهه غسل دارد؟

درس چهارم : نجاسات

اسلام ، همه اشیاء را پاک می داند، مگر یازده چیز و آنچه که با اینها در تماس باشد.

اشیاء نجس بدین شرح است :

1 - و 2 - بول و غائط:

(ادرار و مدفوع) از انسان و حیوانات حرام گوشت که دارای خون جهنده اند یعنی وقتی آنها را سر ببرید خون با فشار از بدن آنها خارج می شود. در این صورت :

الف - ادرار و مدفوع حیوانات حرام گوشتی که خون جهنده ندارند پاک است .

ب - ادرار و مدفوع حیواناتی که گوشتشان مکروه است مثل اسب و الاغ پاک است .

ج - فضله پرندگان حرام گوشت مثل کلاغ پاک است .

ولی به فتوای امام خمینی نجس است .

3 - منی :

انسان و حیوانی که خون جهنده دارد مانند گاو گوسفند.

4- مردار:

حیوانی که خون جهنده دارد در این صورت :

الف - ماهی مرده نجس نیست و پاک است .

ب - اجزاء بی روح مردار، مثل پشم و ناخن و سم پاک است .

ج - پوستهای لب و بدن انسان که موقع افتادنشان است و انسان آنها را می

کند پاک است .

د - صابون و عطر و روغنی که از خارج می آورند اگر یقین به نجاست آنها نباشد پاک است .

5 - خون

خون حیوانی که خون جهنده دارد نجس است .

الف - خون ماهی و پشه که خون جهنده ندارند پاک است .

ب - خونی که پس از سربریدن حیوان در بدنش می ماند پاک است مگر آنکه در بلندی باشد و خون به بدنش برگردد یا این که کلا به مقدار معمول و متعارف ، خون از او خارج نشده باشد.

ج - خونی که در تخم مرغ دیده می شود بنظر مرحوم امام و بعضی از علماء، پاک است ولی نباید خورد مگر آنکه آن را به هم بزنند تا از بین برود⁽²⁾ ولی احتیاط واجب آن است که با بدن و لباسی که آلوده به آن است نماز نخواند.

نجاست هر چیزی از سه طریق ثابت می شود:

1 - خود انسان یقین به نجاست آن نماید.

2 - صاحب آن اقرار به نجاست آن کند.

3 - دو نفر عادل اقرار به نجاست آن کنند.

احکام نجاسات

- 1 - خوردن و خوراندن چیزهای نجس حرام می باشد.
 - 2 - اگر صاحبخانه در بین غذا خوردن میهمانان ، بفهمد که غذا نجس است باید به آنها بگوید ولی اگر یکی از میهمانها بفهمد، لازم نیست به دیگران بگوید مگر آنکه میهمانان کسانی باشند که بخاطر تماس با آنها او هم نجس می شود مثل همسر و فرزندان .
 - ب - اگر کسی را ببیند که چیز نجسی را می خورد و یا در لباس نجس نماز می خواند لازم نیست به او بگوید.
 - 3 - اگر فرش یا جایی از خانه نجس باشد که موجب آلوده شدن میهمانان می گردد لازم نیست صاحبخانه به آنها بگوید.
 - 4 - شیر و روغن در صورتی که مایع باشند اگر نجس شد همه آنها نجس است ولی اگر جامد باشند فقط همان قسمت که نجاست به آنها رسیده نجس و بقیه پاک است .
- چگونه نجاست سرایت می کند؟
- قبلا گفته شد چیزهای پاک اگر با نجاست تماس پیدا کند و یکی از آن ، دو طوری تر باشد که به دیگری سرایت کند چیز پاک و طاهر نجس می شود. و این در صورتی است که انسان بداند نجاست به چیز پاک سرایت کرده است بنابراین اگر نداند پاک و نجس به هم برخورد کرده اند و یا نداند مرطوب بوده اند و یا نداند رطوبت یکی به دیگری سرایت کرده پاک و طاهر است و تجسس لازم نیست تا بفهمد چیز طاهر نجس شده یا نه .

خوردن و آشامیدن

خداوند نعمتها را برای بندگان آفریده تا از آن نعمتها استفاده کنند، مانند خوراکیها چه گیاهی باشد و چه حیوانی ولی باید دانست که گوشت پاره ای از حیوانات به عللی که علم، زیان برخی از آنها را کشف کرده حرام است . کلیه حیوانات درنده مانند گرگ ، پلنگ و غیره و همینطور روباه ، خرگوش ، گربه و غیره حرام گوشت هستند.

پرنده ها مانند، خفاش ، طاووس ، کلاغ و تمام پرندگانی که چنگال دارند مانند عقاب حرام گوشت هستند و همانطور خوردن تمام حشرات حرام است ولی پرندگان دیگر که در آسمان بال می زنند خوردن آنها حلال است . همچنین تخم مرغ پرندگان حلال گوشت حلال واز حیوانات و پرندگان حرام گوشت حرام اند.

از حیوانات دریائی ماهیهای پولک دار و بعضی از پرندگان دریایی حلال می باشد و نیز خوردن میگو که همان ملخ دریایی است حلال است . در پایان باید یادآورد شویم که کلیه غذاها و آشامیدنی های نجس و یا مضر بحال انسان حرام می باشد.

به پرسشهای زیر پاسخ دهید:

- 1 - شیر و روغن جامد اگر نجس شد آیا همه آنها نجس می شود؟
- 2 - آیا خون پشه و ماهی نجس است ؟
- 3 - پشم و ناخن مردار نجس پاک است یا نجس ؟
- 4 - آیا عرق جنب از حرام نجس است ؟
- 5 - آیا مواد مست کننده که جامدند نجس اند؟
- 6 - آیا خونی که در تخم مرغ است نجس است ؟

درس پنجم : مطهرات یا پاک کننده ها

چیزهایی که اشیاء را پاک می کنند عبارتند از:

- 1 - آب 2 - زمین 3 - آفتاب 4 - اسلام 5 - استحاله 6 - انتقال 7 -
 - تبعیت 8 - برطرف شدن عین نجاست 9 - استبراء حیوان نجاست خوار 10 -
- غایب شدن مسلمان

1 - آب :

در صورتی پاک کننده است که مطلق بوده و مضاف نباشد آب مطلق همان آب خالص است و آب مضاف عبارت از آبی است که از چیزی گرفته شده باشد مثل آب سیب و یا آب هندوانه یا با چیزی مخلوط شده باشد.

آبهای پاک کننده که به آن مطلق می گویند عبارت است از:

- 1 - آب چاه 2 - آب جاری 3 - آب باران 4 - آب راکد، که اگر مقدار آن زیاد باشد یعنی وزن $377/419$ کیلوگرم باشد آب کر است و اگر کمتر از این مقدار باشد آب قلیل است .

اینک در مورد آب به نکات زیر توجه کنیم :

- 1 - آب قلیل با برخورد به نجاست نجس می شود.
- 2 - تمام آبهای مطلق بجز آب قلیل با برخورد به نجاست نجس نمی شود، مگر آنکه رنگ یا بو یا طعم آن با نجاست تغییر کند که در این صورت نجس است .

- 3 - آب باران اگر بر زمین و یا فرش و لباس نجس ببارد آن ها را پاک می کند مگر آن که عین نجاست مثل خون باقی بماند و پاک نشده باشد.

4 - آبی که طاهر بوده ولی نمی دانیم نجس شده یا نه ؟ طاهر است و آبی که نجس بوده و نمی دانیم طاهر شده یا نه نجس است و نیز آبی که نمی دانیم نجس است یا طاهر پاک می باشد.

چگونگی تطهیر با آب :

1 - اگر شیء نجس ظرف باشد با آب کر یک مرتبه و با آب قلیل سه مرتبه باید آن را آب کشیده و شست .

2 - اگر اشیاء غیر ظرف باشد هر گاه با ادرار نجس شود با آب کر یک مرتبه و با آب قلیل دو مرتبه و اگر به غیر ادرار باشد با آب کر یک مرتبه و با آب قلیل یک مرتبه .

3 - هر گاه زمین نجس شده باشد پس از برطرف کردن عین نجاست با آب کر و آبی که متصل به کر است ، مثل آب لوله کشی منازل یک بار و با آب قلیل دو بار پاک می شود. همینطور دیوار نجس

4 - برای تطهیر اشیاء اول باید نجاست را برطرف کرد سپس تطهیر نمود مثلا اگر لباس یا دست به خون آلوده باشد باید اول خون را پاک کرد سپس آن را آب کشید و طاهر کرد.

5 - اگر فرش یا لباس نجس شود و بخواهیم طاهر کنیم چنانچه با آب قلیل باشد یک بار آب بریزیم و آن را فشار دهیم تا آب داخل آن خارج شود سپس با آب دوم طاهر کنیم .

6 - آب لوله که به منبع کر متصل است در حکم آب کر می باشد و نجس نمی شود مگر آنکه بو یا رنگ یا طعم نجاست بگیرد و هر چیز نجسی را که عین نجاستش برطرف شده به یکبار طاهر می شود.

2 - زمین :

زمین خود یکی از پاک کننده هاست و با سه شرط کف پا و ته کفش و نوک عصا را پاک می کند. این شرطها عبارتند از:

- 1 - زمین باید خود پاک باشد.
- 2 - زمین باید خشک باشد.
- 3 - عین نجاست باید باتماس به زمین برطرف شود در این صورت کف پا و ته کفش و نوک عصای نجس بر روی فرش ، موزائیک ، حصیر، چمن ، آسفالت ، پارکت که با چوب فرش شده پاک نمی شوند.

3 - آفتاب :

خود یکی از مطهرات و پاک کننده هاست و می تواند چیزهای زیر را پاک کند.

زمین ، ساختمان ، چیزهایی که در ساختمان به کار رفته و نمی توان آن را برداشت مثل درب و پنجره ، میخی که در ساختمان به کار رفته ، درخت و گیاه

آفتاب با شرایط زیر پاک کننده است :

- 1 - آفتاب از پشت ابر و یا پرده نتابد مگر آنکه ابر و یا پرده رقیق و نازک بوده بطوری که مانع از تابش نور آفتاب نباشند.
- 2 - آفتاب به تنهایی محل نجاست را خشک کند نه توسط باد ولی اگر باد کم باشد مانعی ندارد.
- 3 - هنگام تابش آفتاب عین نجاست وجود نداشته باشد.

4 - آفتاب مقداری از ساختمان که در آن نجاست نفوذ کرده به یکباره خشک کند.

5 - بین دیوار و ساختمانی که نجاست در آن نفوذ کرده چیز طاهری فاصله نباشد.

6 - ساختمان و یا دیواری که نجس شده باید تر باشد و اگر خشک باشد باید بر آن آب ریخت تا آفتاب آن را خشک کند.

4 - اسلام :

اگر شخص کافر مسلمان شود و شهادتین را بگوید (شهادت به یگانگی خداوند و رسالت پیامبر ﷺ تمام بدن او پاک می شود، حتی لباسی که به هنگام اسلام آوردن بر تن دارد ولی لباسهایی که قبلاً به تن داشته و با عرق بدنش نجس شده باید آنها را آب بکشد و طاهر کند.

5 - استحاله :

اگر شیء نجسی از آن حالت اول خارج شود پاک می‌گردد. مثل این که سگ در نمکزار نمک شود یا چوب نجس پس از سوزاندن خاکستر گردد. ولی اگر شیء نجس تغییر ماهیت ندهد طاهر نمی‌شود. مثل اینکه گندم نجس را آرد کنند و نان بپزند که در این صورت باز نجس است .

6 - انتقال :

مثل این که خون بدن انسان و یا حیوان که خون جهنده دارد به بدن پشه که خون جهنده ندارد منتقل شود و جزء خون بدن او حساب شود پاک است ولی زالو که خون انسان یا حیوان را مکیده و جزء بدن او حساب نمی‌شود و می‌گویند خون انسان یا حیوان است در این صورت نجس است .

7 - تبعیت :

یعنی چیز نجسی بخاطر پاک شدن چیز نجس دیگری بالتبع پاک شود مثل اینکه اگر شراب سرکه شود ظرفی هم که شراب در آن بوده پاک می‌شود.

8 - بر طرف شدن عین نجاست :

بدن حیوان و باطن بدن انسان پس از برطرف شدن نجاست پاک می شود و نیاز به آب کشیدن ندارد. مثلا منقار مرغی که غذای نجس را خورده وقتی نجاست بر طرف شود منقار او پاک می باشد و اگر داخل گوش یا بینی یا چشم نجس شود در این صورت داخل دهان که خونی است لازم نیست آب بکشند ولی اگر خون در دهان باشد نباید فرو ببرد و باید بیرون ریخت در این صورت لبها که نجس شده اند، باید پاک و طاهر کرد.

9 - استبراء:

یعنی حیوانی که به خوردن نجاست انسان عادت کرده مثل مرغ و جوجه و غیره بول و غائط آنها نجس می باشد و اگر بخواهیم که پاک شوند باید مدتی بجای نجاست غذای پاک به آنها داد و جلوی نجاستخواری آنها را گرفت .به چنین کاری استبراء گویند.

10 - غائب شدن مسلمان :

اگر لباس ، بدن ، ظرف ، و فرش مسلمان نجس شود و او غایب گردد بعد که او را ملاقات می کنیم اگر احتمال دهیم که آنها را آب کشیده است ، آن چیز پاک خواهد بود و اجتناب از آن ها لازم نیست .

به پرسشهای زیر پاسخ دهید:

- 1 - آب مضاف نجس چگونه پاک می شود؟
- 2 - خون پشه پاک است یا نجس ؟
- 3 - با حرکت کف پا و نوک عصای نجس بر روی آسفالت پاک می شود؟
- 4 - ساختمان و دیوار نجس که خشک شده باشد چگونه پاک می شود؟
- 5 - استحاله و انتقال را توضیح دهید؟

درس ششم : نماز

نماز چیست ؟

نماز سرود عشق و آهنگ آسمانی است .

نماز سرود فضیلت و پاکی است

نماز ریسمانی است که ما را به خداوند جهان متصل می کند.

در آن وقت که به وسیله نماز به خدا نزدیک می شویم جسم و جان خود را

فراموش می کنیم و تنها نیرو و قدرت لایزال خداوند را می بینیم .

در آن لحظه که آدمی به کمال و شکوه بی نهایت آفریدگار جهان می اندیشد،

سراپا شیفته آن می شود، دل و جانش به خضوع و خشوع و فروتنی می گراید،

با آهنگ فطرت در برابر آن همه کمال و عظمت سر تعظیم فرود می آورد، سر به

زمین می ساید و زبان به ستایش می گشاید.

آن نیایش و پرستش و این راز و نیاز و کمک خواهی در زبان قرآن نماز

نامیده می شود.

نماز، مراسم مخصوصی برای پرستش خدا و نیاز با اوست که در آن

جنبه های ارزنده و آموزنده خاصی در نظر گرفته شده و به همین جهت شکل

مخصوصی به خود گرفته است .

نماز، سرود توحید و یکتا پرستی ، پاکی و فضیلت است که روح و جان ما را

از شرک و آلودگی شستشو داده و باید فکر و درون ما را در برابر عوامل شرک

زا و آلوده کننده یی که در زندگی روزمره با آنها سر و کار داریم پاک و

یکتاپرست نگه می دارد.

کمتر کسی است که در اثنای کار روزانه ، دستش ، لباسش ، دست و

صورتش سر و پایش و گاهی همه پیکرش کثیف نشود و به تنظیف روزانه آنها

نیازمند نباشد، دانش آموز یا دانشجویی که درس می خواند، معلمی که درس می دهد، کشاورزی که به کند و کاو زمین ، کاشتن تخم و برداشت محصول مشغول است ، کارگر یا مهندسی که در کارگاه کار می کند، پرستار یا پزشکی که با بیماران سر و کار دارد، بانوی خانه داری که خانه را اداره می کند همه باید روزی یک یا چند بار لباس و تن خود را شستشو دهند، تا پاکیزه بمانند.

روح ما نیز در میدان زندگی روزانه به همین اندازه یا بیشتر در معرض آلودگی است ، آلودگی به هوسها خودخواهیها و صدها آلودگی های دیگر. بنابراین باید همانطور که لباس و تن خود را می شوئیم و پاکیزه می کنیم ، دل و جان را هم شستشو دهیم و پاکیزه کنیم ، خود را به خدا که سرچشمه پاکی و کمال است نزدیک سازیم ، لحظاتی را به یاد او، به نیایش او و راز و نیاز با او بگذرانیم و روح آلوده را در چشمه صاف و زلال الهی شستشو دهیم .

نمازهای پنجگانه همین کار را می کند با پنج نماز در روز، خداوند، لغزشها را از آدمی می زداید و او را پاکیزه می کند.

چرا نماز بخوانیم ؟

نماز پیوند انسان با خدا، شستشوی روان ، و راز و نیاز با آفریننده یکتاست در آن لحظه که انسان احساس پوچی و بی ارزشی در خود می کند، از همه کس و همه جا بریده مایوس و ناامید در اندیشه آینده خویش است دل به معبود خویش می سپارد، بر می خیزد و وضو می گیرد و با قلبی مطمئن و آرام رو به قبله می ایستد و توجه خود را از همه جا می برد و بخدای خویش توجه می کند و با او راز و نیاز می نماید در این هنگام حس می کند که با راز و نیاز، خود را سبک تر و آرام تر نموده و خویشتن را بخدا نزدیک می بیند.

باید دانست که همانطور که جسم و بدن پس از مدتی که می گذرد کتیف و آلوده می شود و با شستشوی جسم ، بدن سبک و آرام می گردد، روح و روان همه که در اثر عوامل بیرونی آلوده و کتیف شده انسان ، با نماز، آن را تمیز و شفاف می سازد این است که بزرگان گفته اند، نماز معراج مؤمن و وسیله نزدیک شدن انسان به خدا و آرام بخش دلهاست .

اقسام نماز

نماز به دو دسته تقسیم می شود:

1 - نمازهای واجب

2- نمازهای مستحب

الف - نمازهای واجب

عبارتند از:

1- نمازهای یومیه (شبانه روزی)

2 - نماز آیات

3 نماز میت

4- نماز طواف واجب خانه کعبه

5 - نماز قضای خود و قضای پدر و مادر که بر عهده پسر بزرگتر است .

6 - نمازی که با اجیر شدن یا به نذر و قسم واجب می شود.

نمازهای یومیه

در شبانه روز انسان باید پنج بار نماز بخواند و این نماز که به نام نماز روزانه

معروف است عبارتند از:

1 - نماز صبح که دو رکعت است که نمازگزار از اذان صبح تا قبل از طلوع

آفتاب فرصت دارد بخواند.

2 - نماز ظهر که چهار رکعت است

3 - نماز عصر است که همانند نماز ظهر چهار رکعت است و وقت این دو

نماز از اذان ظهر تا غروب است .

4 - نماز مغرب - که وقت شروع آن بعد از اذان مغرب است و پایان وقت آن تا نزدیک نصف شب است .

5 - نماز عشاء که وقت آن بعد از نماز مغرب است تا نصف شب .

واجبات نماز

واجبات نماز یازده چیز است : که بعضی رکن و بعضی غیر رکن اند .
در رکن اگر چیزی اضافه یا کم شود حتی اگر اشتباه باشد نماز باطل است ولی در غیر رکن اگر از روی فراموشی کم یا زیاد شود نماز باطل نیست .
آنهایی که رکن اند عبارتند از :

1 - نیت :

یعنی نماز را بخاطر نزدیک شدن بخداوند و اطاعت از فرمان او بخواند .

2 - تکبیرة الاحرام :

یعنی پس از نیت می گوید: الله اکبر

3 - قیام :

یعنی ایستادن در موقع تکبیرة الاحرام و پیش از رکوع که به آن قیام متصل به رکوع گویند .

4 - رکوع :

یعنی بعد از قرائت حمد و سوره در رکعت اول و دوم و یا بعد از تسیحات چهارگانه در رکعت سوم و چهارم نماز گزار رکوع می کند یعنی در پیشگاه الهی به احترام او به قدری خم می شود که کف دستها به زانوها برسد، آنگاه ذکر رکوع را می خواند: سبحان ربی العظیم و بحمده

5 - سجود:

یعنی نمازگزار بعد از هر رکعت دو سجده می کند که پیشانی و کف دو دست و سر دو زانو و سر دو انگشت شصت پا را بر زمین می گذارد و ذکر سجده را می خواند:

سبحان ربی الاعلی و بحمدہ

و آنهایی که غیر از رکن اند عبارتند از:

1 - قرائت :

یعنی خواندن حمد و سوره در رکعت اول و دوم نماز

2 - ذکر:

که عبارت از ذکر رکوع و سجود است .

3 - تشهد:

در رکعت دوم و رکعت آخر نمازها باید نمازگزار بعد از سجده دوم بنشیند و تشهد بخواند:

اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له و اشهد ان محمدا عبده و رسوله ،

اللهم صل علی محمد و آل محمد

4 - سلام :

نمازگزار بعد از تشهد رکعت آخر، نماز سلام می دهد و می گوید:

السلام علیک ایها النبی و رحمة الله و برکاته السلام علینا و علی عبادالله

الصالحین السلام علیکم و رحمة الله و برکاته

5 - ترتیب :

یعنی نمازگزار باید نماز را به ترتیب بخواند یعنی حمد را قبل از سوره و رکوع را قبل از سجده و تشهد را قبل از سلام بخواند و چنانچه پس و پیش خواند نمازش باطل می شود.

6 - موالات :

یعنی نمازگزار تمام بخشهای نماز را باید بدون فاصله و پشت سر هم انجام دهد.

اذان و اقامه

فرا رسیدن وقت هر نماز با اذان اعلام می شود، هنگام سپیده صبح ، ظهر عصر، غروب آفتاب و در نخستین لحظات تاریک شدن هوا در هر منطقه اسلامی با آهنگ روح نواز اذان به همه اعلام می شود که وقت نماز فرا رسیده است .

اذان یکی از شعائر اسلامی و سنت مؤکد است که همواره مسلمانان را متنبه و آگاه می سازد.

چگونگی اذان و اقامه :

الله اکبر اذان 4 مرتبه ، اقامه 2 مرتبه

اشهد ان لا اله الا الله اذان 2 مرتبه ، اقامه 2 مرتبه

اشهد ان محمد رسول الله اذان 2 مرتبه ، اقامه 2 مرتبه

اشهد ان علیا ولی الله اذان 2 مرتبه ، اقامه 2 مرتبه

حی علی الصلوة اذان 2 مرتبه ، اقامه 2 مرتبه

حی علی الفلاح اذان 2 مرتبه ، اقامه 2 مرتبه

حی علی خیر العمل اذان 2 مرتبه ، اقامه 2 مرتبه

قد قامت الصلوة اقامه 2 مرتبه

الله اکبر اذان 2 مرتبه ، اقامه 2 مرتبه
لا اله الا الله اذان 2 مرتبه ، اقامه 1 مرتبه

آموزش نماز

نمازگزار پس از اذان و اقامه رو به خانه کعبه می ایستد و نیت می کند که کارش برای خداست آنگاه با دلی آرام و به دور از هر کار دیگر دل به سوی خدا می آورد در حالی که دستها را تا نزدیک گوشهای خود بالا برده می گوید: الله اکبر «خدا از هر کس و هر چیز بزرگتر و از آنچه در تصور ما بگنجد برتر است»

سپس حمد و سوره را می خواند:

(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) (۱)
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۲) الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (۳) مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ (۴) إِيَّاكَ نَعْبُدُ
وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (۵) اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (۶) صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ
الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ)

(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (۱) اللَّهُ الصَّمَدُ (۲) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ
يُولَدْ (۳) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ)

سپس به رکوع می رود و می گوید: سبحان ربی العظیم و بحمده
آنگاه سر از رکوع برمیدارد و می گوید: سمع الله لمن حمده ، الله اکبر
آنگاه به سجده می رود و در سجده چنین می خواند: سبحان ربی الاعلی و
بحمده

آنگاه سر از سجده بر میدارد و می گوید: استغفرالله ربی و اتوب الیه
سپس به سجده دوم می رود و پس از ذکر سجده ، سر بر می دارد و می
نشیند.

آنگاه بلند می شود و می گوید:

بحول الله و قوته اقوم و اقعد

سپس حمد و سوره را مثل گذشته می خواند و پس از خاتمه سوره ، قنوت می گیرد و ذکر قنوت را می خواند در قنوت هر آیه و دعائی را می تواند بخواند مثلاً: رب زدنی عملاً و الحقنی بالصالحین

سپس به رکوع می رود و ذکر رکوع را می خواند.

بعد به سجده می رود و دو سجده را مانند قبل انجام می دهد. بعد می نشیند و تشهد می خواند: اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له # و اشهد ان محمدا عبده و رسوله اللهم صل علی محمد و آل محمد

پس از تمام شدن تشهد اگر نماز دو رکعتی است سلام می دهد و اگر نماز سه رکعتی و یا چهار رکعتی باشد بلند می شود و تسبیحات چهارگانه را می خواند: سبحان الله و الحمد لله و لاله الا الله و الله اکبر (سه بار) آنگاه به رکوع می رود و ذکر رکوع را می خواند بعد به سجده می رود و دو سجده را انجام می دهد بعد می نشیند و چنانچه نماز مغرب باشد تشهد می خواند و سلام می دهد. و اگر نماز چهار رکعتی است مثل (ظهر - عصر - عشاء) دوباره برمی خیزد و تسبیحات چهارگانه را مانند قبل می خواند و به رکوع می رود و بعد دو سجده را بجا می آورد سپس می نشیند و مانند قبل تشهد می خواند و بعد سلام می دهد و می گوید:

السلام علیک ایها النبی و رحمة الله و برکاته السلام علینا و علی عباد الله

الصالحین السلام علیکم و رحمة الله و برکاته

به پرسشهای زیر پاسخ دهید:

- 1 - فرا رسیدن وقت نماز با چه چیز اعلام می شود؟
- 2 - تفاوت اذان و اقامه در چیست ؟
- 3 - آیا رکوع و سجود رکن اند؟
- 4 - در کدام یک از رکعات نماز، تشهد خوانده می شود؟
- 5 - تفاوت رکوع با ذکر رکوع چیست ؟

درس هفتم : شکیات نماز

شکیات بر 23 قسم است ، هشت قسم آن نماز را باطل می کند و به شش قسم آن نباید اعتنایی کرد و نه قسم آن صحیح است .

شکهای باطل :

اگر یکی از این شکها را برای نمازگزار پیش آید، نمازش باطل است :

- 1 - شک در شماره رکتهای نمازهای دو رکعتی
 - 2 - شک در شماره رکتهای نماز سه رکعتی
 - 3 - در شکهای نمازهای چهار رکعتی که پای یک در میان باشد.
 - 4 - اگر در نمازهای چهار رکعتی پیش از تمام شدن سجده دوم شک کند.
 - 5 - شک بین 2 و 5 یا 2 و بیشتر از 5.
 - 6 - شک بین 3 و 6 یا 3 و بیشتر از 6.
 - 7 - شک بین 4 و 6 و یا 4 و بیشتر از 6.
 - 8 - شک در رکتهای نماز که نداند چند رکعت خوانده
شکهایی که نباید به آن ها اعتنا کرد:
- 1 - شک در چیزی که نمازگزار از محل آن گذشته است مثل اینکه در رکوع شک کند که آیا حمد و سوره را خوانده یا نه .
 - 2 - شک بعد از سلام نماز
 - 3 - شک بعد از گذشتن وقت نماز
 - 4 - شک کسی که زیاد در نماز شک می کند که به او کثیرالشک می گویند.
 - 5 - شک امام در شماره رکتهای نماز در صورتی که ماءموم آن را بداند و یا شک ماءموم در رکتهای نماز در صورتی که شماره آن را امام بداند که در

صورت اول ، امام با رجوع به ماءموم رفع شک از خود می کند و در صورت دوم ، ماءموم ، با رجوع به امام ، وظیفه خود را انجام می دهد.

6 - شک در نمازهای مستحبی

شکهای صحیح

در نه صورت اگر نمازگزار در شماره رکتهای نماز چهار رکعتی شک کند باید به دستورات زیر عمل نماید:

1 - نمازگزار بعد از سربرداشتن از سجده دوم شک کند دو رکعت خوانده یا سه رکعت ، بنا را بر سه می گذارد و یک رکعت دیگر را می خواند و نماز را تمام می کند سپس یک رکعت نماز احتیاط ایستاده ، یا دو رکعت نشسته می خواند.

2 - شک بین دو و چهار بعد از سجده دوم ، بنا را بر چهار می گذارد و نماز را تمام می کند و دو رکعت نماز احتیاط می خواند.

3 - شک بین دو و سه و چهار بعد از سجده دوم بنا را بر چهار می گذارد و نماز را تمام می کند آنگاه دو رکعت نماز احتیاط ایستاده و دو رکعت نشسته می خواند

4 - شک بین چهار و پنج بعد از سجده دوم که بنا را بر چهار می گذارد و نماز را تمام نموده و بعد از نماز، دو سجده سهو می کند.

5 - شک بین سه و چهار در هر کجای نماز که باشد بنا را بر چهار می گذارد و نماز را تمام می کند و بعد یک رکعت نماز احتیاط ایستاده می خواند.

6 - شک بین چهار و پنج در حال ایستاده که باید نمازگزار بدون رکوع بنشیند و تشهد را بخواند و نماز را سلام دهد و یک رکعت نماز احتیاط ایستاده را بخواند.

7 - شک بین سه و پنج در حال ایستاده که باید نماز گزار بدون رکوع بنشیند و تشهد را بخواند و سلام دهد و دو رکعت نماز احتیاط را ایستاده بخواند.

8 - شک بین سه و چهار و پنج در حال ایستاده که باید نماز گزار، بنشیند و سلام دهد سپس دو رکعت نماز احتیاط ایستاده و دو رکعت نشسته بخواند.

9 - شک بین پنج و شش در حال ایستاده که باید نماز گزار بنشیند و تشهد بخواند و سلام دهد سپس دو سجده سهو را بجا آورد.

نماز احتیاط

کسی که نماز احتیاط بر او واجب شده باید فوراً بعد از نماز نیت کند و تکبیر بگوید و حمد را بخواند و به رکوع رود و دو سجده را بخواند پس اگر یک رکعت نماز احتیاط بر او واجب است تشهد می خواند و سلام می دهد و اگر دو رکعت بعهدہ اوست پس از دو سجده دیگر پس از دو سجده برمی خیزد و یک رکعت دیگر مثل قبل می خواند و پس از دو سجده دیگر تشهد می خواند و سلام می دهد و دو رکعت نماز احتیاط نشسته هم به همین صورت می خواند با این تفاوت که بجای ایستادن می نشیند. باید توجه داشت که نماز احتیاط سوره و قنوت ندارد و باید آهسته خواند و نیت هم به زبان نیاورد.

سجده سهو

در شش مورد باید سجده سهو کرد یعنی نمازگزار بعد از سلام نماز فوراً نیت سجده سهو می کند و پیشانی را بر چیزی که سجده بر آن صحیح است می گذارد و می گوید: بسم الله و بالله و صلی الله علی محمد و آل محمد آنگاه سر از سجده برمی دارد و دوباره به سجده می رود و باز همان ذکر را تکرار می کند و سر از سجده بر می دارد و می نشیند و تشهد می خواند و سلام می دهد.

مواردی که سجده سهو لازم است عبارتند از:

- 1 - در بین نماز، سهواً حرف بزند. 2 - جائی که در نماز نباید سلام دهد مثلاً در رکعت اول سهواً سلام دهد 3 - در نماز یک سجده را فراموش کند 4 - تشهد نماز را فراموش کند 5 - در نماز 4 رکعتی بعد از سجده دوم شک کند که 4 رکعت خوانده یا 5 رکعت در این صورت می نشیند و نماز را تمام می کند و دو سجده سهو بجا می آورد 6 - و همچنین در نماز چهار رکعتی در حالت ایستاده شک بین 5 و 6 پیش آید.

به پرسشهای زیر پاسخ دهید:

- 1- اقسام شکهای باطل کدامند؟
- 2- چه شکهایی نباید به آنها توجه کرد؟
- 3- شکهای صحیح چند نوعند؟
- 4- نماز احتیاط را چگونه باید خواند؟

درس هشتم : نماز آیات

نماز آیات با یکی از چهار مورد زیر واجب می شود:

- 1 - گرفتن خورشید.
- 2 - گرفتن ماه .
- در هر مورد لازم نیست تمام قرص گرفته شود و یا کسی بترسد.
- 3 - زلزله اگر چه کسی نترسد.
- 4 - رعد و برق و طوفانهای شدید در صورتی که بیشتر مردم بترسند.

کیفیت نماز آیات :

نماز آیات دو رکعت است در هر رکعت پنج رکوع دارد به صورتهای مختلف خوانده می شود و مختصرترین صورت آن ، بدین گونه است که نمازگزار پس از نیت تکبیر می گوید و حمد و سوره را پنج قسمت می کند و در هر قسمت به رکوع می رود و سر از رکوع برمی دارد و قسمت دیگر را می خواند مثلا می گوید:

بسم الله الرحمن الرحيم رکوع

(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) رکوع

(اللَّهُ الصَّمَدُ) رکوع

(لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ) رکوع

(وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ) رکوع

و بعد به سجده می رود و پس از سجده بر می خیزد و حمد را می خواند و سوره را به همان صورت قبل تقسیم می کند آنگاه به سجده می رود و تشهد را

می خواند و سلام می دهد و مستحب است که قبل از رکوع دهم ، قنوت نیز بخواند.

نماز میت

نماز بر مرده مسلمان اگر چه بچه باشد و شش سال او تمام شده باشد واجب و لازم است و باید بعد از غسل دادن و کفن کردن میت ، بر او نماز خواند و لازم نیست دسته جمعی باشد حتی اگر یکنفر باشد باید خود، بر او نماز بخواند. دستور نماز میت به قرار زیر است :

میت را در برابر نمازگزار به پشت بخوابانند بطوریکه سر او بطرف سمت راست نمازگزار و پای او بطرف چپ نمازگزار قرار گیرد.

نماز میت پنج تکبیر دارد:

پس از تکبیر نماز اول می گوید: اشهد ان لا اله الا الله و ان محمدا رسول الله
پس از تکبیر دوم می گوید: اللهم صل على محمد و آل محمد پس از تکبیر سوم می گوید: اللهم اغفر للمؤمنين و المؤمنات بعد از تکبیر چهارم ، اگر میت مرد است می گوید:

اللهم اغفر لهذا الميت و اگر زن است می گوید: اللهم اغفر لهذا الميت بعد تکبیر پنجم را می گوید و نماز را تمام می کند.

نماز طواف کعبه

یکی از اعمال عمره و حج ، طواف است ، یعنی هفت دور گشتن به دور خانه خدا با شرایطی که در مناسک حج آمده است ، بعد از تمام شدن طواف باید فوراً دو رکعت نماز به نیت نماز طواف مثل نماز صبح در کنار مقام ابراهیم بخوانند و نباید بین نماز و طواف فاصله بیفتد یا در جای دیگری غیر از مقام ابراهیم خوانده شود.

نماز قضاء

کسی که نماز واجب خود را در وقت نخوانده یا باطل بوده باید قضاء، آن را هر چه زودتر بخواند همچنین اگر پدر و مادر نماز و روزه را بجا نیاورده اند بر پسر بزرگتر واجب است که برای آنها نماز بخواند و روزه بجا آورد و چنانچه نتواند و مشککش باشد باید دیگری را بر این کار اجیر کند.

نمازی که شخص اجیر شده یا نذری کرده که آن را بخواند

اگر شخصی اجیر شده باشد که در برابر گرفتن مزد، نمازهای فوت شده میتی را بخواند و یا این که شخصی بخواهد تبرعا و بدون گرفتن مزد، نمازهای او را بجا آورد، بر او لازم است نمازهای میت را به هر نحو که مشخص کرده اند بخواند و همینطور اگر کسی نذر یا عهد کرده نماز را بخواند، آن نماز نیز بر او واجب می باشد مثلاً شخصی نذر کرده و یا با خدای خود عهد و پیمان بسته که سه روز نماز بخواند، این نماز مثل همان نماز یومیه و روزانه است و تفاوتی ندارد.

نماز مسافر

اگر انسان به سفر برود در صورتی که سفرش کمتر از 8 فرسخ نباشد، باید، نمازهای چهار رکعتی؛ مثل ظهر و عصر و عشاء را دو رکعت بخواند که به آن نماز قصر یا (کوتاه) می گویند باید توجه داشت که دیگر فرق بین گذشته و امروز نیست چه گذشته که مردم با الاغ سفر می کردند و ماهها سفرشان طول می کشید و چه امروز که مردم با هواپیما سفر می کنند ولی اگر مسافر پیش از گذشتن وقت نماز به شهر خود برسد نماز را در وطن خود بطور کامل می خواند.

نماز جماعت

مستحب است که نمازهای واجب به ویژه نمازهای روزانه را، با جماعت بخوانند، زیرا نماز پشت سر امام جماعت عادل هر رکعت، آن ثواب صد رکعت دارد و هر چه بر تعداد مومنین اضافه شود ثواب جماعت هم بیشتر می شود.

نماز جمعه

نماز جمعه در زمان حضور امام واجب است و در زمان غیبت واجب تخییری است

اقسام روزه :

روزه به چهار نوع تقسیم می شود: 1 - واجب 2 - حرام 3 - مستحب 4 -

مکروه

روزه های واجب :

الف - روزه ماه رمضان

ب - روزه قضاء و كفاره

ج - روزه ای که با نذر واجب می شود

د - روزه قضاء پدر بر پسر بزرگتر

روزه های حرام :

الف - روزه عید سعید فطر و عید سعید قربان

ب - روزه مستحبی فرزند که سبب ناراحتی پدر و مادر شود و یا آنکه فرزند

را از گرفتن آن نهی کرده باشند.

روزه های مستحب :

الف - هر پنجشنبه و جمعه

ب - روز مبعث (27 ماه رجب)

ج - عید غدیر (18 ذیحجه)

د - روز میلاد پیامبر (17 ربیع الاول)

ه - روز عرفه (9 ذیحجه)

و- تمام ماه رجب و شعبان

ن - عید نوروز

ی - 13 و 14 و 15 هر ماه

روزه های مکروه :

الف - روزه مستحبی میهمان بدون اجازه میزبان و یا نهی او

ب - روزه مستحبی فرزند بدون اجازه پدر

ج - روزه روز عاشورا

د- روزه روز عرفه در صورتی که مانع از مراسم دعا شود.

ه- روزه روزی که نمی داند عرفه است یا عید قربان

نیت :

در روزه لازم است که انسان نیت کند و لازم نیست نیت را بر زبان بیاورد

بلکه همانقدر که برای سحری برمی خیزد و روزه می گیرد کافی است و بهتر

است که از شب اول ماه رمضان بمدت یکماه نیت کند.

مبطلات روزه :

کارهایی که روزه را باطل می کند عبارتند از:

الف و ب - خوردن و آشامیدن

ج - رساندن غبار یا دود غلیظ به حلق

د- فرو بردن تمام سر به زیر آب

ز- قی کردن به طور عمد

ه - آمیزش با همسر

ی - استمناء یعنی کاری کند که جنب شود و منی از او بیرون بیاید.

ن - باقی ماندن بر جنابت تا اذان صبح بدون عذر

مساءله - خوردن و آشامیدن از روی فراموشی روزه را باطل نمی کند.

مساءله - تزریق آمپول اگر بجای غذا نباشد اشکال ندارد ولی باید از

استعمال آمپول تقویتی و یا غذایی خودداری کرد⁽⁵⁾

چیزهایی که خمس ندارد:

- 1 - مالی که از ارث به انسان برسد
- 2 - چیزهایی که به انسان بخشیده اند⁽⁷⁾
- 2 - دام و حیوانات باید یکسال یا بقولی یازده ماه از مالکیت آن گذشته باشد پس اگر شخص 50 گوسفند بخرد و پس از گذشت ده ماه آن را بفروشد زکات ندارد.
- 3 - حیوانات باید در تمام سال بیکار باشند پس گاو و شتری که در کار مزرعه از او استفاده می شود زکات ندارد.
- 4 - حیوان در تمام مدت سال از علفهای بیابان و خودرو استفاده کند پس اگر در تمام مدت سال یا مقداری از آن از علفهای چیده شده استفاده کند زکات ندارد.
- 5 - زکات طلا و نقره در صورتی واجب است که به صورت سکه باشد بنابراین زیور آلات طلا که خانمها استفاده می کنند زکات ندارد.
- 6 - پرداخت زکات باید با نیت پاک و برای خدا باشد نه اغراض دیگر.
راه های مصرف زکات :
در هشت مورد می توان زکات را به مصرف رساند:
1- فقیر یعنی کسی که درآمدش کمتر از خرج سالش باشد یا معلول است و نمی تواند کار کند و منشاء مالی دیگری هم نداشته باشد.
- 2 - مسکین و آن فقیری که درمانده و بینواست و هرچه تلاش می کند کاری برایش پیدا نمی شود نه آنکه از کار بگریزد.
- 3 - به کافران برای کمک گرفتن از آنها در جنگ و یا نرم کردن دل‌های آنها بطوری که به اسلام توجه پیدا کنند و مسلمان شوند.

- 4 - برای آزاد کردن بردگان که در قدیم برده گیری و برده داری مرسوم بوده است و اسلام با این کار با شیوه بردگی مبارزه کرده است .
- 5 - بدهکاری که قدرت پرداخت قرض خود را ندارد.
- 6 - کارهایی که مربوط به عموم مردم و رفاه آنان است مانند پل سازی و جاده کشی و برق کشی و غیره .
- 7 - مسافری که در سفر درمانده یا پول او را دزدیده اند و هیچ راهی برای بازگشت به وطن خود ندارد.
- 8 - کسانی که از طرف امام یا نایب او مأمور جمع آوری زکات و مصرف آنها بر طبق دستور هستند.

به پرسشهای زیر پاسخ دهید:

- 1 - خمس یعنی چه ؟
- 2 - به چه چیزهایی خمس تعلق می گیرد؟ آنها را نام ببرید.
- 3 - راه مصرف خمس چگونه است ؟
- 4 - چه چیزهایی خمس ندارد؟ آن ها را نام ببرید؟
- 5 - حد نصاب که در زکات نام برده می شود یعنی چه ؟
- 6 - زکات گندمی که هم از آب باران استفاده می کند و هم از آب چاه چیست ؟
- 7 - آیا حد نصاب قبل از کم کردن مخارج محاسبه می شود یا بعد از آن ؟

درس نهم : حج و امر به معروف و نهی از منکر

حج یکی از مراسم با شکوه اسلام و تجسم عملی ایمان است کسانی که موفق به رفتن حج شده اند توان و قدرت ایمان را عملاً دیده اند و تنها ایمان و اسلام است که میلیونها مسلمان از اطراف جهان در یک نقطه گردآوری کرده که همه با یک لباس و یک شعار برگرد خانه توحید بگردند و ایمان خود را اظهار کنند این یک خانه مکعبی شکل که زیر بنایش را آدم نهاد، و ابراهیم قهرمان توحید به تعمیرش پرداخت یک الگو و نمونه است چنین نیست که بعضی ها تصور می کنند که این خود، بت پرستی است زیرا ما کعبه را مانند بت نمی پرستیم ما خدا را پرستش می کنیم و به گفته قرآن که هر طرف رو کنید خدا آنجاست خداوند ماده نیست که نیاز به مکان داشته باشد، در این صورت کعبه سنبل وحدت و یکپارچگی امت اسلامی است . خداوند این مکان را بعنوان جلوه ای از قدرت و توان خویش به نمایش گذاشته و همه را بسوی آن دعوت کرده تا قبله گاه خود قرار دهند و وحدت و یکپارچگی امت برقرار بماند و آئین توحید که تمام مردم در روی زمین را به وحدت و یکپارچگی دعوت می کند لطمه نبیند و از بین نرود.

مراسم حج بر هر مسلمانی که توان مالی و جسمی داشته باشد لازم و واجب است و هر مسلمانی که واجد شرایط باشد، باید به این آزمایشگاه بزرگ الهی سر بزند و از نزدیک مکانهای گوناگون عرفات ، مشعر، منی ، صفا و مروه و رمی جمرات سه گانه را ببیند و مشاهده کند که هر کدام برایش یک تجسم عملی اسلام و موجب یک نوع طهارت و پاکیزگی روحی است .

احکام حج :

حج بر کسی واجب می شود که :

1 - بالغ باشد.

2 - عاقل و آزاد باشد.

3 - بخاطر رفتن به حج ناگزیر به کار حرام یا ترک واجبی که اهمیتش از

حج بیشتر است نباشد.

4 - مستطیع باشد که این استطاعت همانطوری که گذشت هم از نظر مالی

است که باید مخارج خود و کسانی که خرجی آنان بر او واجب است داشته

باشد و پس از بازگشت برای کسب و زراعت و غیره سرمایه کافی در اختیارش

باشد و یا بر سر کار خود برقرار باشد و هم از نظر جسمی که باید حج گزار از

سلامت جسمی و مزاجی برخوردار بوده که بتواند اعمال خود را بجا آورد و هم

این که از نظر راه از آزادی و امنیت برخوردار باشد.

در این صورت شخصی که حج بر او واجب شده و توان مالی و جسمی دارد

نمی تواند حج خود را ترک کند و پول آن را به راه های خیر مصرف نماید.

امر به معروف و نهی از منکر

جهانی که در آن زندگی می کنیم جهان عمل و عکس العمل است . تمامی موجودات از انسان گرفته تا حشرات در برابر دنیای بیرون خود عکس العمل نشان می دهند و انسان که از نیروی اندیشه و عقل برخوردار است عکس العملش بسیار گسترده تر است . کرمی که در خاک زندگی می کند به محض احساس خطر خود را جمع می کند و یا در درون خاک ، خود را پنهان می سازد و انسان هم در برابر کارهایی که مخالف با فطرت و ذات اوست ، از خود عکس العمل نشان می دهد کارهایی را که فطرتش پاسخ مثبت به آن می دهد می پذیرد مانند تمامی کارهای خوب و آنچه در فرهنگ دینی بعنوان واجبات و مستحبات از آن یاد شده است و کارهایی که فطرت به او پاسخ منفی می دهد نمی پذیرد و آن را رد می کند مانند کارهای حرام و مکروه ، اینجاست که انسان بر اساس اندیشه و فطرت و آگاهی های خود می کوشد که دیگران را به کارهای نیک وادار سازد و آنها را از کارهای زشت باز دارد. از این رو فصلی در فرهنگ اسلامی به نام امر به معروف و نهی از منکر به وجود می آید. پس امر به معروف و نهی از منکر فضولی در کارهای دیگران نیست بلکه پاسخی است به فطرت انسانی از این رو علی علیه السلام درباره امر به معروف و نهی از منکر در نهج البلاغه می فرماید: «بدانید که امر به معروف و نهی از منکر سبب انجام واجبات و ترک محرمات می گردد و با آن می توان امنیت اجتماعی به وجود آورد تا پیروان همه مذاهب آسمانی در کنار هم با صلح و صفا زندگی کنند، بدیهی است که با این ابزار، می توان ریشه های فساد را خشکاند، و نابود کرد و برای مردم محیط سالم به وجود آورد».

شرایط امر به معروف و نهی از منکر:

- البته باید توجه داشت که این کار واجب دارای شرائطی است که باید به آنها توجه کرد. اینها عبارتند از:
- 1 - شخص باید معروف و منکر را بخوبی بشناسد تا بتواند درباره او دستوری صادر کند. در این صورت کاری که انسان نمی داند انجامش واجب و یا حرام است نمی تواند نسبت به آن امر و یا نهی کند.
 - 2 - احتمال بدهد که نصیحت او اثر بخش است و اگر مطمئن باشد که اثری ندارد واجب نیست .
 - 3 - شخص گنهکار و قانون شکن اصرار به تکرار آن عمل داشته باشد و اگر کسی یقین کند که دیگر تکرار نخواهد کرد لازم نیست به او امر یا نهی کند.
 - 4 - امر به معروف و نهی از منکر، سبب ضرر جانی یا آبرویی برای خود او و یا دیگری نباشد.

مراحل امر به معروف و نهی از منکر:

امر به معروف و نهی از منکر دارای مراحل است که اگر مقصود و هدف انسان در مرحله اول تاءمین شود دیگر نوبت به مرحله بعد نمی رسد. این مراحل عبارتند از:

1 - گنهکار با بی توجهی و بی اعتنائی دیگران نسبت به او آگاه شود و کار خود را ترک کند.

2 - با نصیحت و پند و اندرز دست از کار زشت خود بردارد.

3 - با او برخورد قانونی شود و بر اساس مقررات شرعی و اجتماعی مجازات گردد و این مجازات باید توسط محاکم قضایی انجام بگیرد نه آنکه هر کس خودش اقدام کند.

کسی که می خواهد امر به معروف و نهی از منکر کند باید دلسوزانه عمل نماید و مراقب باشد که در حضور دیگران گنهکار را سرزنش نکند، قصد و هدف خود را برای رضایت خداوند خالص گرداند و کار را برای خدا انجام دهد نه آنکه از روی انتقام یا ناراحتی و نارضایتی از مجرم باشد، چه بسا گنهکاری که خطائی از او سرزده دارای کارهای خوبی است که مورد محبت و لطف خداست و تنها این کار او سبب نارضایتی و خشم خداوند می باشد.

به پرسشهای زیر پاسخ دهید:

- 1 - چرا حج واجب شده است ؟
- 2 - حج بر چه کسانی واجب است ؟
- 3 - آیا بجای حج می توان کارهای خیر دیگری کرد؟
- 4 - امر به معروف و نهی از منکر واجب است یا مستحب ؟
- 5 - شرائط امر به معروف و نهی از منکر چگونه است ؟
- 6 - آیا هر کسی می تواند گنهکار و مجرم را مجازات کند؟
- 7 - در ابتدا با شخصی که خطائی از او سر زده چه باید کرد؟

درس دهم : جهاد و دفاع در اسلام

با اینکه اسلام پذیرش و گرایش به سوی آئین توحید را یک پاسخگویی به ندای درون و فطرت دانسته و رسول خدا فرموده هر نوزادی که قدم به جهان می گذارد با فطرت توحید و یکتا پرستی متولد می شود و قرآن در این راستا می فرماید: (فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ).

«چهره خود را متوجه آئین پاکی کن که فطرت همه انسان ها بر اساس آن بنیان گذاری شده است.»

و پیامبر اسلام باز فرمود: کل مولود یولد علی الفطرة
«هر نوزادی بر اساس فطرت اسلام به دنیا آمده.»

با همه این وجود، اسلام همه را در پذیرش دین آزاد گذاشته و هیچکس را ناگزیر به پذیرش آن نساخته است ولی به هیچ کس اجازه نداده که جلو گسترش و پیشرفت اسلام را به شکلی بگیرد.

اسلام با کسانی که در اندیشه توطئه و خیانت و تشکیل پیمانهای نظامی و اقتصادی و سیاسی علیه اسلام اند برخورد می کند و با آنها وارد جنگ می شود تا توطئه ها را خنثی سازد از این رو، کلیه جنگهایی که اسلام چه بصورت غزوات که خود پیامبر در آن شرکت داشته و چه سرایا و جنگهای کوچک منطقه ای که پیامبر حضور نداشته همگی جنبه تدافعی داشته نه تهاجمی یعنی اسلام خواسته که جلو شیطنتها و توطئه ها را بگیرد نه آنکه با کشوری وارد جنگ شود تا آنها را ناگزیر به پذیرش اسلام سازد از این رو می بینم که جنگهای اسلام و حمله به ایران صرفا برای جلوگیری از به هم پیوستگی سپاه ایران و روم بوده که می خواسته اند با پیمان خود، اسلام را محاصره کنند و آن را نابود سازند و از طرفی قوانینی را در ایران آن روز، به نفع توده مرفه

خوشگذران بوده و طبقه های دیگر از مزایای انسانی محروم بوده اند. مانند آنکه تحصیل و استخدام دولتی ، مربوط به شاهدگان و موبدزادگان بود و فرزندان کشاورزان و کارگران این حق را نداشته اند ولی پس از تسلط حکومت اسلامی بر ایران ، تمام این امتیازات لغو گردید.

دفاع

دفاع حق همه مسلمانان در همه زمانها و مکانهاست و در هر منطقه ای که دشمن بخواهد به کشورهای اسلامی و حریم اسلام تجاوز نماید بر هر زن و مرد لازم است که به مبارزه برخاسته و از دادن جان و مال ، دریغ نورزند.

بدیهی است که فرق نمی کند که دفاع از اسلام و مرزهای اسلامی باشد و یا دفاع از حقوق شخصی افراد.

همانطور که باید به تجاوزگران مرزهای اسلامی حمله کرد به کسانی هم که دزد مال و ناموس انسانند باید حمله نمود و جلو آنها را باید گرفت هر چند که پیامدش مرگ مهاجم باشد.

و همانطور کسی که به خانه مردم نگاه می کند و ناموس مردم را مورد تجاوز خود قرار می دهد و حریم آنها را می شکند باید از او جلوگیری کرد، بخاطر توجه به مسأله دفاع است که اسلام خدمت نظام وظیفه و آموزش دوره نظامی و آگاهی به رمز و راز و فنون آن را بر همه کسانی که توان دارند لازم می شمرد. حتی امام خمینی برای رفتن به خدمت نظام اجازه پدر و مادر را لازم نمی داند.

به پرسشها پاسخ دهید:

- 1 - تفاوت جهاد و دفاع چیست ؟
- 2 - دفاع از مکتب دشمن چیست ؟ آن را توضیح داده و مثال بزنید
- 3 - اگر دشمن به کشورهای اسلامی حمله کند وظیفه مسلمانان چیست ؟
- 4 - آیا اگر دفاع منجر به قتل مهاجم شود باید اقدام کرد؟

درس یازدهم : خرید و فروش

داد و ستد یکی از کارهایی است که از دوران بسیار دور، بین مردم رواج و رونق داشته و امروز عده زیادی به شغل تجارت و معامله مشغولند در اسلام برای این که انسان به معاملات حرام آلوده نشود لازم است احکام معاملات بمقداری که مورد نیاز است بداند زیرا اگر انسان نداند معامله ای که انجام داده صحیح است یا باطل ، نمی تواند در مالی که گرفته تصرف نماید ولی اگر در موقع معامله احکام را می دانسته ولی پس از معامله در صحت آن شک کند معامله صحیح و تصرف در آن بلا اشکال است .

معاملات به پنج دسته تقسیم می شود:

1 - معامله واجب :

و آن وقتی است که برای تحصیل مخارج زندگی هیچ راهی بجز معامله نداشته باشد در این صورت واجب است که شخص مخارج زندگی خود را از این راه به دست بیاورد.

2 - معامله حرام :

و آن معاملاتی است که اسلام آنها را حرام دانسته است . مثل خرید و فروش چیزهای نجس از قبیل مشروبات الکلی ، گوشت خوک و یا مردار و یا خون و مواد مخدر و غیره .

و یا خرید و فروش چیزهایی که از راه دزدی به دست آمده و یا چیزهایی که منافع حرام بدنبال دارد مثل ابزار قمار یا خرید و فروش کتابهایی که سبب گمراهی و انحراف مردم می شود، بدیهی است همانطور که فروش بستنی فاسد و مسموم به مردم ، حرام است . فروش کتابها و فیلمها و نوارهای مسموم و

انحراف آمیز هم حرام است بلکه اینها از مواد غذایی مسموم ، بمراتب بدتر است ، زیرا مواد غذایی مسموم ، جسم را فاسد و خراب می کند ولی کتابها و فیلمهای مبتذل روح و روان انسانها را به انحراف می کشاند و بدیهی است که انحرافات روحی و روانی به مراتب زیان بارتر از فساد جسمی است چون در مسمومیتهای جسمی خداوند دستگاہ گوارش را طوری آفریده که واکنش از خود نشان می دهند و انسان با اسهال و یا استفراغ مواد سمی را دفع می کند در این صورت در مسمومیتهای جسمی بهبودی چندان مشکل نیست ولی در بهبودی روانی و روحی بسیار مشکل و طاقت فرسا است .

3 - معاملات مستحب :

معاملاتی است که برای توسعه زندگی خانواده و سود رسانی به سایر مسلمانان انجام می پذیرد مثل زراعت و کشاورزی که هم به خانواده کمک می شود وهم به دیگران

4 - معاملات مکروه :

و آن معاملاتی است که بتدریج موجب قساوت قلب و سنگدلی می گردد و یا تمایل برانگیز نیست و توده مردم آنها را نمی پسندند. مثل کفن فروشی و یا معامله با افراد پست و فرومایه .

5 - معاملات مباح :

و آن معاملاتی است که از طرف شرع دستور خاصی نرسیده است مثل فروش دو جنس با هم و گرفتن زیادی مانند این که یک من برنج را به دو من گندم بفروشد.

ربا در معامله :

یکی از چیزهایی که در اسلام از او به زشتی یاد شده و سبب بطلان معامله می شود ربا است . ربا یعنی زیادی گرفتن و برای تحقق این امر سه شرط دارد:

الف - آنکه در معامله یک طرف بیشتر از طرف مقابل بگیرد.

ب - دو جنسی که با هم مبادله می کنند باید از یک جنس باشند مثل این که یک من گندم به دو من گندم بفروشد ولی اگر از دو جنس باشند ربا به وجود نمی آید مثل اینکه یک من برنج به دو من گندم بفروشد.

ج - آنکه عوضین از اجناس کیلی یا وزنی باشند.

شرایط خریدار و فروشنده :

برای خریدار و فروشنده شش شرط است که باید رعایت شود

- 1 - هر دو بالغ باشند و قدرت تشخیص نفع و ضرر خود را بدهند.
- 2 - عاقل باشند.
- 3 - حاکم شرع آنها را از تصرف در اموال خودشان منع نکرده باشد.
- 4 - قصد خرید و فروش داشته باشند.
- 5 - کسی آنها را مجبور نکرده باشد
- 6 - چیزی را که می خواهند بفروشند مالک آن باشند و یا حداقل اجاره فروش آن را داشته باشند.

مواردی که می توان معامله را به هم زد:

- 1 - جایی که خریدار و فروشنده که با هم معامله کرده اند، از هم جدا نشده باشند (خيار مجلس)
- 2 - آن که هر یک از طرفین مغبون شده باشد (خيار غبن)
- 3 - طرفین قرار داد کنند که بکلی یا تا مدتی معین حق فسخ معامله را داشته باشند (خيار شرط).
- 4 - فروشنده یا خریدار مال خود را بهتر از آنچه هست نشان دهد (خيار تدلیس)
- 5 - خریدار یا فروشنده شرط کنند که کاری انجام دهند ولی به آن شرط عمل نکنند (خيار تخلف شرط).
- 6 - در جنس و یا عوض آن عیبی باشد (خيار عیب)
- 7 - معلوم شود مقداری از جنسی را که فروخته اند مال دیگری است و طرف راضی نیست (خيار شرکت)
- 8 - فروشنده خصوصياتی از جنس خود بگوید که مشتری ندیده و بعد معلوم شود چنین نبوده (خيار رؤیت)
- 9 - مشتری قیمت کالا را که نقد خریده تا سه روز ندهد و فروشنده هم جنس را تحویل ندهد و شرطی هم در این باره نکرده باشند (خيار تاءخیر)
- 10 - حیوانی را خریده باشد که خریدار تا سه روز می تواند معامله را فسخ کند (خيار حیوان)
- 11 - فروشنده نتواند جنس را که فروخته تحویل دهد (خيار تعذر تسلیم)

به پرسشهای زیر پاسخ دهید:

- 1- خرید و فروش اشیاء نجس چه صورت دارد؟
- 2- خرید و فروش ابزار قمار چگونه است ؟
- 3- در چه صورت می توان معامله را فسخ نمود؟ سه مورد را ذکر کنید.
- 4- در چه صورت خرید و فروش مباح است ؟
- 5- ربا یعنی چه ؟ آن را توضیح داده و برای آن مثالی بزنید.

درس دوازدهم : اجاره

ملکی که انسان در اختیار دارد می تواند به دیگری اجاره دهد مثلا بگوید ملک خود را به تو اجاره دادم و او بگوید قبول کردم در اجاره شرايطی است که باید به آنها توجه کرد.

1 - مال مورد اجاره باید معین باشد در این صورت اگر بگوید یکی از مغازه های خود را به تو اجاره دادم و معین نکند صحیح نیست .

2 - مستأجر باید ملک مورد اجاره را ببیند یا بگونه ای خصوصیات آن را بیان کند که کاملا معلوم باشد.

3 - چیزی نباشد که با تصرف آن از بین برود پس اجاره میوه ونان یا خوراکیها صحیح نیست .

4 - در اجاره باید مدت اجاره ، معین باشد مثلا یکسال یا بیشتر .

5 - اگر مستأجر ملکی را اجاره کند ولی از او استفاده ننماید باید مبلغ مورد اجاره را به مالک پرداخت نماید.

6 - اگر منزلی با پرداخت ودیعه اجاره کند نباید ودیعه با حساب درصد و از اجاره کم کند. مثلا خانه ای را اجاره کند ماهیانه به مبلغ صد هزار تومان و دو میلیون تومان پول به مالک بدهد از قرار هر میلیون در ماه سی هزار تومان و مجموع شصت هزار تومان بابت پول ودیعه و چهل هزار تومان هر ماه هم پول بدهد. این عمل ربا است و حرام است . بلکه باید مبلغ دو میلیون تومان بابت قرض الحسنه بدهد و اجاره ماهی چهل هزار تومان حساب کند که به این اجاره مشروطه به قرض می گویند

سرقفلی

سرقفلی به پولی گفته می شود که به شخص دیگری بدهد تا خانه یا مغازه ای که در اجاره اوست به وی واگذار کند در اینصورت شخصی که مدت اجاره اش تمام شده حق ندارد از صاحب ملک پولی دریافت کند تا مغازه را تخلیه نماید.

مسئله: اگر محلی از شخصی اجاره کرده و حق واگذاری به غیر را نداشته باشد نمی تواند به دیگری اجاره دهد و یا سرقفلی بگیرد.

مسئله: اگر محلی را از کسی اجاره کرده و حق داشته باشد که آن را به دیگری اجاره دهد و مدتی که استفاده کرده ملک ترقی نموده می تواند آن محل را به دیگری به همان مبلغ اجاره دهد و سرقفلی را بگیرد.

مسئله: اگر شخصی ملکی را به کسی اجاره داد و سرقفلی هم نگرفته و با مستأجر شرط کرده که حق واگذاری و یا گرفتن سرقفلی را ندارد مستأجر نمی تواند سرقفلی بگیرد یا جای خود را به شخص ثالثی اجاره دهد.

قرض

قرض دادن به مسلمان و گره گشایی از کار دیگران اجر فراوانی دارد و در آیات قرآنی و احادیث و روایات اسلامی به آن سفارش شده است که به کسانی که گرفتارند قرض دهیم و با گرفتن وثیقه در مدت معین ، آن را وصول نمائیم همانطور که قرض دادن اجر و ثواب دارد شخص قرض گیرنده هم موظف است با فرا رسیدن زمان بدهی خود بدون هیچ عذری آنرا بپردازد.

قرض دادن به دو صورت است

الف - قرض مدت دار که در آن قید شده که بدهکار در چه مدت بدهی خود را بپردازد.

ب - قرض بدون مدت که در آن زمان پرداخت قید نشده است در قرض مدت دار یکبار طلبکار حق ندارد قبل از فرا رسیدن موعد طلب خود را مطالبه نماید ولی در قرض بدون مدت ، طلبکار هر زمانی می تواند طلب خود را درخواست نماید در قرض ، طلبکار به هیچ وجه حق ندارد مازاد بر طلب خود را مطالبه کند ولی اگر بدهکار بدون شرط قبلی و درخواست طلبکار مقداری اضافه بر بدهی خود بپردازد. در این صورت این مقدار اضافی بلاشکال است بلکه این کار استحباب دارد زیرا راهی است برای تشویق دیگران به قرض دادن بدون ربا.

امانتداری

اگر کسی امانت دیگری را به او بسپرد و او بپذیرد و قبول کند باید در حفظ آن بکوشد.

حکم امانتداری

- 1 - کسی که نمی تواند امانت دیگران را حفظ کند نباید آن را قبول نماید.
- 2 - کسی که امانت را می پذیرد باید جای مناسبی برای نگهداری آن در نظر بگیرد و طوری باشد که مردم نگویند در امانت خیانت و یا در نگهداری آن کوتاهی کرده است .
- 3 - اگر امانت سرقت شود و از بین برود در صورتی که در نگهداری آن کوتاهی کرده باشد باید عوض آن را به صاحبش بپردازد ولی اگر کوتاهی نکرده و از بین رفته ملزم به پرداخت آن نیست ولی بهتر است عوض آن را بپردازد.

به پرسشهای زیر پاسخ دهید:

- 1 - اجاره را تعریف کنید و برای آن مثالی بزنید.
- 2 - آیا ملک دیگری بدون رضایت صاحبش می توان اجاره داد؟
- 3 - آیا اضافه گرفتن در قرض با شرط قبلی صحیح است ؟
- 4 - در قرض بی مدت قرض دهنده چه وقت می تواند تقاضای پرداخت مال خود را کند؟
- 5 - اگر امانت تلف شود حکم آن چیست ؟
- 6 - سرقفلی یعنی چه ؟
- 7 - در چه موقعی می تواند شخص سرقفلی را بگیرد؟

درس سیزدهم: ازدواج

هر موجودی برای ادامه نسل و زندگی خود نیاز به قانون ترکیب و ازدواج دارد.

انسان که عالی ترین نمونه خلقت است ، پس از رسیدن به سن بلوغ و شکوفا شدن غرائزش ، نیاز به ازدواج دارد تا بتواند در سایه آن گزینه خود را معتدل ساخته و در کنار تشکیل خانواده و انتخاب همسر از اضطراب درونی خود بکاهد و با آرامش زندگی کند.

در دوران بلوغ که دوران آشفتگی و ناآرامی است ، رها شدن پسران و دختران و زندگی در کنار هم ، بسیار خطرناک است .در این دوران انواع فریبهها، و دروغ پردازیها آغاز می شود و جوان اصولا به آینده پرمخاطره خود نمی اندیشد زیرا طغیان و سرکشی شهوت ، دیده درک و عقل وی را از بین می برد و تنها به آنچه جوان می اندیشد تخلیه خود از نیروی گزینه جنسی است .

اینجاست که باید پدران و مادران مراقب این دوره بحران باشند واز فرزندان خود مانند یک باغبان دلسوز از شکوفه های خود مراقبت کنند و در عین حال که زیاد سخت نگیرند آنها را هم بحال خود رها ن سازند.

قرآن برای تشکیل خانواده دو تعبیر زیبا دارد:

از یک طرف زن و شوهر را مانند لباس برای هم می داند و می فرماید:
«زنان برای شما بمنزله لباسند و شما هم برای آنها به منزله لباسید».

می دانیم که لباس برای انسان جنبه حفاظت و نگهداری از سرما و گرما و خطرها دارد، علاوه که لباس ، موجب آبرومندی و عزت و احترام انسان است .اکنون زن و مرد نسبت به یکدیگر نقش حفاظت و نگهداری از حوادث و

خطرها و لغزشها را دارند چنانکه تحقیقا موجب حفظ آبروی یکدیگر در انظار و عدم بروز بدنامی خواهند بود.

و از طرف دیگر قرآن درباره فلسفه ازدواج و تشکیل خانواده می فرماید: «ازدواج برای آن است که به شما آرامش و راحتی دهد و شما از تشکیل خانواده و انتخاب همسر لذت برید».

حال جوانان رای روح ناآرام خود بیندیشند و با کنار گذاشتن توقعات بی جا و شرائط طاقت فرسا با توجه به سادگی و واقع نگری به این پیوند مقدس روی آورند و زندگی سالمی را آغاز نمایند تا از گسترش فساد و انحراف و اعتیاد خانمانسوز جلوگیری کنند.

محرم و نامحرم :

کسی که نگاه کردن به آنها جایز است محارم و آن ها که نگاه به آن ها حرام است و جایز نیست نامحرمند.

این افراد بر پسرها و مردان محرم هستند:

1 - مادر و مادر بزرگ

2 - دختر و دختر فرزند

3 - خواهر و خواهر زاده

4 - دختر برادر و برادرزاده

5 - عمه (خواهر پدر) و عمه پدر و یا مادر

6 - خاله (خواهر مادر) و خاله پدر و مادر

و همچنین کسانی که از طریق ازدواج محرمند مانند:

1 - مادر زن و مادر بزرگ او

2 - دختر زن هر چند دختر خودش نباشد مانند آن که انسان زنی را به

همسری خود انتخاب کند که از شوهر قبلی خود دختری داشته باشد.

3 - زن پدر (نامادری)

4 - زن پسر

غیر از این زنانی که نام برده شد نامحرمند و نگاه کردن به آنها چه از روی

لذت باشد یا نباشد جایز نیست .

این افراد بر دختران و زنان محرمند:

الف - محارم سببی :

1 - پدر و پدر بزرگ

2 - پسر و فرزندان پسر

3 - برادر

4 - خواهرزاده

5 - برادرزاده

6 - عمو (عموی خود و عموی پدر یا مادر)

7 - دایی ، (دایی خود و دایی پدر یا مادر)

ب - محارم نسبی که از طریق ازدواج بر دخترها و زنان محرم می شوند و

اینها عبارتند از:

1 - شوهر

2- پدر شوهر و پدر بزرگ شوهر

3 - پسر شوهر وقتی که همسر دیگری داشته باشد

4 - شوهر مادر

5 - شوهر دختر که داماد نامیده می شود

همسران شایسته :

معیارها در انتخاب همسران شایسته چه مرد باشد و چه زن مختلف و متفاوت است گاهی معیار تحصیل است گاهی ثروت و گاهی مقامهای اجتماعی ولی اسلام بهترین معیار برای انتخاب راپاکی و پاکدامنی و راستی و صداقت می داند و پیامبر می فرماید سعی کنید که همسران پاکدامن و با عفت انتخاب کنید. زیرا معیاری های مادی مانند زیبایی ، ثروت ، مقام و غیره همه از بین رفته اند ولی معیار و ارزش معنوی مانند پاکدامنی و راستی خوش خلقی از بین رفتنی نیست و بنیان و اساس ازدواج عمیق و ریشه دار خواهد بود که با وزیدن نسیم مسموم از هم گسیخته نمی شود.

عقد ازدواج :

می دانیم که انتخاب همسر از طریق قانون را به آن رابطه قانونی می گوئیم و اگر عقد و قراردادی در کار نباشد رابطه غیر قانونی است و عمل نامشروع است زیرا کسی که کار قانونی نمی کند می خواهد به شکلی برای خود راه فرار بگذارد و از خود سلب مسؤلیت کند ولی انسان متمدن و آگاه سعی می کند تمام کارهای خود را قانونی کند تا با آرامش خاطر، به زندگی ادامه دهد. بدیهی است که کار قاچاق و غیر قانونی و گریز از قانون، همیشه اضطراب و ناراحتی و نگرانی بدنبال دارد و با تشکیل خانواده غیر قانونی نه تنها انسان به آرامش دسترسی پیدا نمی کند بلکه هر روز به افسردگی و نگرانی او افزوده می شود درست مانند دو مسافری که می خواهند با هم به خارج از کشور مسافرت کنند. بدیهی است مسافری که پاسپورت و جواز عبور از مرز را دارد هیچگونه نگرانی در خود احساس نمی کند ولی مسافری که می خواهد بدون گذرنامه سفر کند پیوسته نگران است و هر لحظه در انتظار این است که در چنگال پلیس گرفتار شود و به زندان بیفتد.

پس قواله ازدواج برای زن و شوهر به منزله داشتن گذرنامه عبور از مرز ازدواج است که مرزبانان، مزاحم او نخواهند بود.

عقد ازدواج به دو صورت انجام می پذیرد:

1 - عقد ازدواج دائم که بطور دائم قرارداد منعقد می شود. و برای یک زندگی مشترک همیشگی است .

2 - عقد ازدواج موقت که برای زمانی محدود مثلا یک سال یا یک ماه یا بیشتر و کمتر قرارداد منعقد میشود که هر کدام شرایط ویژه خود را دارد.

به پرسشهای زیر پاسخ دهید:

- 1 - معیار در انتخاب همسر از نظر اسلام چیست ؟
- 2 - تعبیر زیبای قرآن برای انتخاب همسر چیست ؟
- 3 - محرم و نامحرم یعنی چه ؟ آنها را تعریف کنید و برای آنها مثالی بزنید.
- 4 - عقد ازدواج یعنی چه ؟
- 5 - فرق ازدواج دائم با موقت چیست ؟

درس چهاردهم : غصب - نذر - عهد - سوگند - وصیت و ارث

غصب عبارت از تسلط انسان بر مال یا حق کسی از راه تجاوز و ظلم است .
غصب یکی از گناهان بزرگی است که در قیامت کیفر سختی بدنبال دارد. اگر
انسان چیزی را از کسی غصب کند باید به صاحب و مالک او برگرداند و اگر
تلف شود باید عوض آنرا بدهد و اگر شیء مورد غصب سود و منفعتی داشته
باشد آن سود و منفعت مربوط به مالک است مثل گوسفندی که بزاید و یاشیر
دهد.

مسأله - اگر طلایی دزدیده و بعد زرگر تبدیل به گوشواره کند و مالک
همان را بخواهد باید بدهد و حق مزد ساخت را ندارد.

مسأله - اگر در زمین غصبی زراعت کند یا درخت بکارد و یا ساختمانی
کند سود آنها مربوط به مالک است و چنانچه مالک زمین بخواهد ملکش را
بصورت اول بازگرداند باید درختها را بیرون آورد و یا ساختمان را تخریب
نمایند و به مالک آن برگردانند. از این رو کسی که لباسی را غصب کرده و یا
زمینی را از مالک به زور گرفته نمی تواند با آن لباس یا در آن زمین نماز
بخواند.

نذر و عهد و قسم خوردن

نذر عبارت است از آن است که بر خود واجب کند که کار خیری را انجام دهد یا کاری را که نکردن آن بهتر است ترک نماید. در نذر لازم است که صیغه نذر را بخواند و لازم نیست به عربی باشد. در این صورت اگر بگوید چنانچه مریض من خوب شود برای خدا بر من لازم است که صد تومان به فقیر بدهم نذر او صحیح است زن شوهر دار نمی تواند بدون اجازه شوهر چیزی را نذر کند هر چند مالی را که می خواهد بدهد مربوط به خودش باشد نه شوهر.

انسانی که نذر می کند باید آن را انجام دهد و اگر انجام ندهد باید کفاره بدهد بدین صورت که یا به شصت فقیر غذا دهد و یا دو ماه پی در پی روزه بگیرد

عهد هم مانند نذر است و باید صیغه عهد بخواند و لازم نیست به عربی باشد بلکه اگر بگوید با خدا پیمان می بندم که اگر کارم دست شود ده نفر مستمند را غذا دهم کافی است و باید به عهد خود عمل کند و چنانچه نکند باید مانند نذر کفاره بدهد.

قسم هم مانند نذر و عهد است که باید بصورت سوگند باشد در این صورت شخص سوگند خورده باید به سوگند خود عمل کند و اگر تخلف نماید کفاره دارد که یا ده فقیر را غذا دهد یا آنها را بیوشاند و اگر اینها را نتواند سه روز روزه بگیرد.

قسم چنین است که شخص مثلا قسم بخورد که دخانیات را استعمال نکند در این صورت اگر مخالفت کرد و استعمال نمود، بر او واجب است که به سوگند خود عمل کند باید دانست که شوهر نمی تواند از قسم خوردن زن جلوگیری کند و پدر از قسم خوردن فرزند خود.

وصیت

وصیت آن است که انسان سفارش کند که بعد از مرگش برای او کارهایی انجام دهند یا بخشی از اموالش را به کسی بدهند ولی اگر شخص مالکیت آن را رد کند و نپذیرد ملک به سایر ورثه می رسد. وصیت لازم نیست کتبا و یا بصورت سند نوشته شود بلکه اگر بطور شفاهی برای فرزندان و دوستان بگوید کافی است ، ولی بهتر آن است که مکتوب باشد و ورثه و یا دوستان آن را امضاء و تاءیید کنند.

شخص مسلمان نمی تواند فرزندان و یا فرزندی را از ارث محروم کند و یا مازاد و بیشتر از ثلث مال وصیت نماید و اگر چنین کاری کند وصیت او نافذ نیست .در وصیت سه عامل وجود دارد یکی موصی که وصیت کننده است و دیگری وصی که برای انجام وصیتش معین می کند و دیگر موصی له ؛یعنی راه مصرفی که برای آن معین کرده است .باید توجه داشت که اگر مال مورد وصیت در دست وصی تلف شود و او در نگهداریش کوتاهی کرده باشد باید عوض آن را بدهد.

ارث

شخصی که می میرد و مالی را از خود باقی می گذارد ارث می گویند و کسانی که از ثروت بجا مانده ارث می برند وراث هستند که به سه طبقه تقسیم می شوند و اگر از هر طبقه حتی یک نفر وجود داشته باشد نوبت به طبقه بعدی نمی رسد.

دسته اول

پدر و مادر و فرزندان میت هستند و با نبود اولاد، اولاد اولاد جایگزین می شود.

دسته دوم

پدر بزرگ و مادر بزرگ و خواهر و برادر و با نبود خواهر و برادر فرزندان ایشان جایگزین می شوند.

دسته سوم

عمو و عمه دایی و خاله و یا فرزندان آن ها می باشد.
مسأله - اگر زنی بمیرد و اولاد نداشته باشد نصف همه مال را شوهر و نصف دیگر را ورثه می برند و اگر از آن شوهر و یا از شوهر دیگر اولاد بقیه را داشته باشد یک چهارم اموال را شوهر و بقیه را ورثه دیگر می برند و اگر مردی بمیرد و اولاد نداشته باشد یک چهارم مال را زن و بقیه را ورثه دیگر می برند و اگر از آن زن یا از زن دیگر اولاد داشته باشد یک هشتم مال را زن و بقیه را ورثه دیگر می برند

مسأله - مسلمان از کافر ارث می برد ولی کافر اگر چه پدر یا پسر میت باشد ارث نمی برد.

مساءله - اگر کسی یکی از خویشان خود را مثلا پدر و یا مادر را به ناحق بکشد از او ارث نمی برد.

مساءله - اگر میت قرض داشته باشد یا ثلث مالش را وصیت کرده باشد اول بدهی او و یا ثلث مال را خارج می کنند سپس اموال را تقسیم می نمایند.

مساءله - اگر زن حامله باشد و شوهرش بمیرد سهم پسر و یا دختری که در رحم دارد باید در نظر گرفته شود بدین ترتیب که به اندازه سهم دو پسر را کنار بگذارند تا وقتی که وضع حمل کند و تکلیف او روشن شود که آیا پسر است یا دختر، یکی است یا دو تا و سهم او را طبق قانون ارث می دهند و اگر مازادی بود مربوط به همه ورثه است که پس از تولد به او برسد، مادر ولی نیست ممکن است قیم باشد.

بعضی از مردم این سؤال در ذهنشان است که چرا پسر باید دو برابر دختر ارث ببرد و فکر می کنند این حکم ظالمانه است در پاسخ باید دانست که این دستور عادلانه است نه ظالمانه زیرا دختر به خانه شوهر می رود و مخارج او از غذا و پوشاک و مسکن به عهده شوهرش می باشد ولی پسر برای تشکیل و اداره خانواده، نیاز به مخارج بیشتری دارد و بار مسؤلیت خانواده به دوش اوست .

به پرسشهای زیر پاسخ دهید:

- 1 - غصب یعنی چه ؟
- 2 - آیا کار کردن بر روی زمین غصبی منافع آن مربوط به مالک است ؟
- 3 - آیا نذر و عهد نیاز به خواندن صیغه دارند؟
- 4 - آیا صیغه نذر باید به زبان عربی ادا شود؟
- 5 - در سوگند چگونه باید قسم خورد؟
- 6 - آیا وصیت بیش از ثلث نافذ است ؟
- 7 - آیا پدر و یا مادر می توانند فرزند خود را از ارث محروم کنند؟
- 8 - چرا ارث پسر دو برابر دختر است ؟

درس پانزدهم : معاملات بانکی

کلیه معاملات بانکی چه بصورت قرض یا مشارکت و یا مضاربه و یا فروش اقساطی اگر بصورت شرعی باشد جایز است. سپرده های بانکی که مالک اجازه تصرف می دهد بانک می تواند در آن ها تصرف کند و به جریان بیندازد. و اگر بانک پولی را به صاحب حساب قرض دهد حق گرفتن سود پول را ندارد ولی می تواند بابت کارمزد کارمندان خود اضافه بر مبلغی را که قرض داده بگیرد. و همچنین اگر مطابق یکی از قراردادهای اقتصادی اسلام پول را دریافت کند و سود بدهد اشکال ندارد. بعضی از بزرگان راجع به کارمزد فرموده اند: فرق است که صندوق و بانک بعنوان وکالت از اشخاص پول آنان را وام دهد یا این که وام مربوط به خود صندوق باشد. در صورت اول عیبی ندارد و در صورت دوم جایز نیست .

مسئله - جایزه هایی که بانکها برای تشویق به افراد می دهند و یا مؤسسات دیگر بصورت قرعه کشی می دهند جایز و حلال است و یا چیزهایی که بعضی از فروشندگان ها در لای جنسهای خود می گذارند تا با این کار بر فروش خود بیفزایند مثل گذاشتن سکه در قوطیهای روغن و غیره حلال و بلااشکال است .

مسئله - حواله های بانکی یا تجاری که پول اضافی از طرف می گیرند اشکال ندارد. مثلا بانک و یا تاجری پولی از کسی می گیرد و در محل دیگری حواله پرداخت صادر می کند و در مقابل این کار مزدی از حواله گیرنده می گیرد مانعی ندارد.

مسئله - بانکهای رهنی و غیر آنها اگر قرض بدهند و با قرار نفع در برابرش چیزی را رهن بگیرند که در وقت معین اگر بدهکار بدهی خود را پرداخت

بفروشند و بردارند این قرض باطل و حرام و رهن صحیح نیست و بانک نمی تواند آنرا بفروشند.

ولی اگر قرار نفع نباشد و حق الزحمه بگیرد و در مقابل قرض در رهن بگیرد مانعی ندارد و می تواند آن را بفروشد.

و نیز اگر بصورت فروش اقساطی باشد بدین صورت که نقدا می خرد و با اقساط چندساله با قیمت بیشتر می فروشند مانعی ندارد و صحیح است .

بلیط بخت آزمایی

بلیطهای بخت آزمایی که به مبلغی معین می فروشند و پس از آن به قید قرعه مبلغی به خریدار می دهند باطل است و جایز نیست و پولی که بابت آن می گیرند حرام است و گیرنده ضامن است .

مسئله - فرقی نیست در حرام بودن پول بلیط بین آنکه بلیط را بخرند یا بلیط را بگیرند و پولی را بدهند به امید آن که قرعه به اسم آنها بیرون بیاید در هر دو صورت پول بلیط حرام است .

مسئله - ولی اگر یک شرکت و یا مؤسسه مثل سازمان بهزیستی کشور برای جمع آوری کمک و اعانات برای بیمارستانها یا معلولین بلیطهایی منتشر کند و مردم هم بخاطر کمک به این مؤسسات مبلغی را بدهند و آن شرکت یا سازمان از بودجه خود یا از پول اعانات با اجازه دهندگان مبلغی را بصورت قرعه به اشخاص بدهد مانعی ندارد، زیرا مردم این بلیطها را بعنوان کمک و شرکت در یک امر خیر و پسندیده تهیه می کنند. و هدفشان شرکت در قرعه کشی و برنده شدن نیست تا حرام شود.

بیمه

بیمه قرارداد و عقدی است بین بیمه کننده و مؤسسه و شرکت و یا شخصی که بیمه را می پذیرد و این عقد مثل سایر عقود محتاج به ایجاب و قبول است و در بیمه علاوه بر شرایطی که در سایر عقود است مثل بلوغ و عقل و اختیار و غیره چند شرط دیگر هم دارد که عبارتند از:

1 - تعیین مورد بیمه که فلان شخص است یا فلان مغازه یا کشتی و یا اتومبیل یا هواپیما و غیره .

2 - تعیین دو طرف عقد که اشخاص هستند یا مؤسسات و شرکتهای و یا دولتها.

3 - تعیین مبلغی که باید بپردازند

4 - تعیین اقساطی که باید بپردازد و تعیین زمان پرداخت .

5 - تعیین زمان بیمه که از اول فلان ماه است یا سال

6 - تعیین راههایی که موجب خسارت می شود مثل حریق یا غرق یا سرقت و غیره .

مسأله - در قرار داد بیمه لازم نیست میزان خسارت تعیین شود. در این صورت اگر قرار بر این بگذارند که هر مقدار خسارت که وارد شد جبران کنند صحیح است .

مسأله - صورت عقد بیمه به صورتهای مختلفی انجام می پذیرد مثلاً بیمه شونده می گوید بعهد من فلان مقدار است که در فلان زمان از قرار ماهی فلان مقدار بدهم و در مقابل هر خسارتی که به مغازه من از طریق آتش سوزی و یا سرقت که وارد شود جبران نمایم و طرف قبول کند.

مسئله - اقسام بیمه ها با شرایطی که بیان شد چه بیمه عمر و یا بیمه کالا و یا ساختمان یا بیمه کارمندی درست و صحیح می باشد.

سرقفلی

از جمله معاملات متعارف بین مردم سرقفلی است بدین صورت که شخصی مبلغی پول به دیگری می دهد تا مغازه ای را که در اختیار دارد به او تحویل دهد. در این صورت اگر شخص ملکی را از مالک اجاره کرده و حق واگذاری به غیر را نداشته و مبلغی هم بابت سرقفلی پرداخته پس از اتمام مدت اجاره حق گرفتن پول برای تخلیه محل را ندارد ولی اگر مبلغی را بعنوان سرقفلی پرداخته و اجازه واگذاری به غیر را از مالک گرفته پس از مدتی کسب و ترقی محل مستاءجر می تواند محل کسب را به دیگری اجاره دهد و مبلغی هم بابت سرقفلی بگیرد.

اشیاء پیدا شده

اشیایی که در مسیر انسان افتاده اگر بگذرد و به او دست نزنند و بر ندارد وظیفه ای بعهده اش نیست ولی اگر بردارد احکامی دارد که عبارتند از:

1 - اگر علامت و نشانه ای ندارد که بتوان صاحبش را پیدا کرد مثلاً داخل دستمال یا کیفی نیست می تواند از طرف صاحبش صدقه دهد.

2 - اگر نشانه دارد و صاحبش معلوم است باید به او بدهد و چنانچه صاحبش معلوم نیست و قیمتش کمتر از حدود 13 نخود نقره است

1 - بسیاری از مراجع قائل اند که باید از خوردن آن اجتناب کرد (مسئله 99)

2 - بعضی از مراجع اشکال کرده و احتیاط وجوبی نموده اند و لذا می گویند باید شخص با آب سرد غسل کند تا عرق ننماید

- 3 - برخی از فقهاء، نماز جمعه را در زمان غیبت مستحب می دانند.
- 4 - بنظر آقایان خوئی و گلپایگانی ، حتی استعمال همین آمپولها هم به هنگام حاجت اشکالی ندارد
- 5 - کافر ذمی غیر مسلمانانی هستند که زیر سلطه حکومت اسلامی زندگی می کنند و به حاکم اسلام مالیات می پردازند تا جان و مالشان محفوظ بماند.
- 6 - بعضی از مراجع در هدیه و پولی که بابت عیدی گرفته شده اگر سال بر آنها بگذرد خمس را لازم می دانند(مسئله 1753 توضیح المسائل)
- 7 - به فتوای برخی از مراجع معظم تقلید، ابتدا مخارج را کسر می کند و بعد از کسر مخارج اگر به حد نصاب رسید زکات واجب می شود.
- 8 - امروزه حدود 75 تومان است .

فهرست مطالب

2	سخنی با خواننده
3	درس اول : شناخت احکام.....
5	1 - اجتهاد:.....
5	2 - احتیاط:
6	3 - تقلید:.....
6	1 - تقلید کورکورانه :.....
7	2 - تقلید آگاهانه :
8	شرایط مرجع تقلید:
9	پاسخ به چند سؤال :
11	به پرسشهای زیر پاسخ دهید:.....
12	درس دوم : طهارت
13	چگونگی وضو:.....
13	مسائل مسح :
14	شرط وضو:.....
14	احکام و شرائط وضو:.....
15	وضوی جبیره :
16	شک در وضو:.....
16	چیزهایی که وضو را باطل می کند:
17	تیمم :
18	به پرسشهای زیر پاسخ دهید:.....
19	درس سوم : غسل

19	1 - غسل ترتیبی :
19	2 - غسل ارتماسی :
20	غسلها
20	الف - غسل جنابت
23	به پرسشهای زیر پاسخ دهید:
24	درس چهارم : نجاسات
26	احکام نجاسات
27	خوردن و آشامیدن
28	به پرسشهای زیر پاسخ دهید:
29	درس پنجم : مطهرات یا پاک کننده ها
29	1 - آب :
31	2 - زمین :
31	3 - آفتاب :
32	4 - اسلام :
33	5 - استحاله :
33	6 - انتقال :
33	7 - تبعیت :
34	8 - بر طرف شدن عین نجاست :
35	9 - استبراء:
35	10 - غائب شدن مسلمان :
35	به پرسشهای زیر پاسخ دهید:
36	درس ششم : نماز
36	نماز چیست ؟
38	چرا نماز بخوانیم ؟

39	اقسام نماز
39	نمازهای یومیه
40	واجبات نماز
42	اذان و اقامه
43	آموزش نماز
45	به پرسشهای زیر پاسخ دهید:
46	درس هفتم : شکایات نماز
46	شکهای باطل :
47	شکهای صحیح
48	نماز احتیاط
49	سجده سهو
50	به پرسشهای زیر پاسخ دهید:
51	درس هشتم : نماز آیات
51	کیفیت نماز آیات :
52	نماز میت
53	نماز طواف کعبه
53	نماز قضاء
54	نماز مسافر
54	نماز جماعت
55	نماز جمعه
55	اقسام روزه :
56	نیت :
57	مبطلات روزه :
58	چیزهایی که خمس ندارد:

59 به پرسشهای زیر پاسخ دهید:
60 درس نهم : حج و امر به معروف و نهی از منکر
61 احکام حج :
62 امر به معروف و نهی از منکر
63 شرایط امر به معروف و نهی از منکر:
64 مراحل امر به معروف و نهی از منکر:
65 به پرسشهای زیر پاسخ دهید:
66 درس دهم : جهاد و دفاع در اسلام
67 دفاع
68 به پرسشها پاسخ دهید:
69 درس یازدهم : خرید و فروش
69 1 - معامله واجب :
69 2 - معامله حرام :
70 3 - معاملات مستحب :
70 4 - معاملات مکروه :
71 5 - معاملات مباح :
71 ربا در معامله :
71 شرایط خریدار و فروشنده :
72 مواردی که می توان معامله را به هم زد:
73 به پرسشهای زیر پاسخ دهید:
74 درس دوازدهم : اجاره
75 سرقتی
76 قرض
77 امانتداری

77 حکم امانتداری
77 به پرسشهای زیر پاسخ دهید:
78 درس سیزدهم: ازدواج
80 محرم و نامحرم :
81 این افراد بر دختران و زنان محرمند:
82 همسران شایسته :
83 عقد ازدواج :
84 به پرسشهای زیر پاسخ دهید:
85 درس چهاردهم : غصب - نذر - عهد - سوگند - وصیت و ارث
86 نذر و عهد و قسم خوردن
87 وصیت
88 ارث
90 به پرسشهای زیر پاسخ دهید:
91 درس پانزدهم : معاملات بانکی
92 بلیط بخت آزمایی
93 بیمه
94 سرقتی
96 فهرست مطالب